

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Andrea Čadová

**Domácí násilí jako sociálně patologický
jev dnešní doby**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alice Bosáková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2013–2016

BACHELOR THESIS

Andrea Čadová

**Domestic Violence as a Socially Pathological
Phenomenon of These Days**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Alice Bosáková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

.....
Andrea Čadová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé práce PhDr. Alici Bosákové za podnětné rady, obětavou pomoc, čas a trpělivost, kterou mi věnovala při psaní mé práce. Dále bych poděkovala pracovníkům městské části Praha za poskytnutí spisových materiálů, bez jejichž pomoci by nemohla vzniknout praktická část mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce s názvem: „Domácí násilí jako sociálně patologický jev dnešní doby“, je ožehavým tématem. Domácí násilí je nejrozšířenější, zároveň přitom skrytou formou násilí, která se týká všech společenských vrstev. Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části jsou ve třech kapitolách za využití odborných zdrojů vysvětleny jednotlivé pojmy týkající se problematiky domácího násilí, jeho pachatelů, obětí a organizací poskytujících pomoc. V praktické části je provedena obsahová analýza přestupkových spisů vykazujících znaky domácího násilí, které byly vedeny v letech 2011–2015 jedním z městských úřadů hlavního města Prahy. Na základě výsledků této analýzy byly stanoveny základní charakteristické znaky a formy domácího násilí na území této městské části.

Klíčová slova

Alkohol, děti, domácí násilí, formy domácího násilí, intervence, muži, oběť, pachatel, ženy.

Annotation

The bachelor thesis titled: „Domestic Violence as a Socially Pathological Phenomenon of These Days“ is a thorny topic. Domestic violence is the most widespread, nevertheless hidden form of violence, which concerns all social classes. The thesis is divided into two parts. In three chapters of the theoretical part, individual terms related to the issues of domestic violence, its offenders, victims and organizations providing help are explained using expert sources. In the practical part, a content analysis of offence files showing signs of domestic violence, which were kept from 2011 to 2015 by one of the municipal authorities of the capital city of Prague, was conducted. On the basis of this analysis, the basic characteristic features and forms of domestic violence in the territory of this district were defined.

Keywords

Alcohol, domestic violence, forms of domestic violence, children, intervention, men, offender, victim, women.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ JAKO SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝ JEV	10
1.1 Vznik a historie domácího násilí	13
1.2 Formy domácího násilí	14
1.3 Znaky a dynamika domácího násilí	17
1.4 Typologie pachatele domácího násilí	18
2 OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM	21
2.1 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím.....	22
2.2 Muži jako oběti ohrožené domácím násilím.....	23
2.3 Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím.....	24
2.4 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím	24
2.4.1 CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	26
3 MOŽNOSTI POMOCI JEDNOTLIVÝCH PROFESÍ V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ	28
3.1 Policie České republiky	28
3.2 Přestupkové oddělení obecního úřadu	29
3.3 Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).....	30
3.4 Intervenční centra	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ	33
4.1 Cíl a výzkumné problémy	33
4.2 Stanovení hypotéz	34
4.3 Výzkumná metoda	34
4.4 Výzkumný vzorek	35
4.5 Vyhodnocení empirických údajů.....	35
4.6 Verifikace hypotéz a shrnutí	48
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
SEZNAM GRAFŮ	57

ÚVOD

Název této bakalářské práce je „Domácí násilí jako sociálně patologický jev dnešní doby“. Výběr tohoto tématu nebyl náhodný, autorka práce se jako vyšetřovatelka přestupků s problematikou domácího násilí setkává. Jsme přesvědčeni, že o tomto fenoménu je třeba mluvit nahlas. Zároveň považujeme za nezbytné šířit informace o domácím násilí mezi lidi a veřejnost, neboť to může být právě jedna z možností, jak tomuto problému čelit.

Mnozí lidé jsou přesvědčeni, že domácí násilí se odehrává někde jinde, daleko od nich. Myšlenku, že právě jich by se domácí násilí mohlo týkat, že právě jim by mohla ublížit blízká osoba, si nechtějí připustit. Ale opak je pravdou, obětí se může stát kdokoliv.

Znakem domácího násilí je skutečnost, že se odehrává doma tzv. „za zavřenými dveřmi“. Pachatelem je vždy známý člověk, který útočí na své blízké, na lidi, které by měl milovat a pečovat o ně. Právě z tohoto důvodu považujeme za důležité ve své práci zmapovat problematiku domácího násilí. Nemělo by se dopustit, aby se tak závažné téma, jakým domácí násilí bezesporu je, bagatelizovalo a přehlíželo. Na domácí násilí nelze pohlížet pouze z jednoho úhlu. Jedná se o fenomén interdisciplinární.

Celá bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí. První, teoretická část, je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zabývá pojmem domácí násilí jako takovým. V podkapitolách je popsána definice domácího násilí, jeho znaky, formy a typologie pachatele. Druhá kapitola se pak zabývá oběťmi domácího násilí. Zmiňujeme zde jaké dopady má domácí násilí na jeho oběti, tedy na muže, ženy, děti, ale i na seniory. Třetí kapitola se věnuje možnostem, kde lze hledat pomoc v případě, že se někdo stane obětí domácího násilí a jaké možnosti tyto instituce na pomoc obětem mají. V bakalářské práci se snažíme vysvětlit, proč se dnes tolik hovoří o domácím násilí a zejména v čem spatřujeme důvod, aby veřejnost věnovala pozornost tomuto problému.

Druhá, praktická část, je zaměřena na rozbor již konkrétních případů domácího násilí, případů, které byly řešeny Úřadem městské části Praha, odborem občansko-správním, v letech 2011–2015. Výsledky analýzy dat z údajů těchto spisových materiálů, znázorněné pomocí grafů, by měly potvrdit či vyvrátit poznatky o domácím násilí získané z teoretické části této práce.

Hlavním cílem bakalářské práce je zmapování problematiky domácího násilí a nalezení charakteristických znaků a forem domácího násilí na území jedné z městských částí Prahy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ JAKO SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝ JEV

Název této bakalářské práce obsahuje pojem sociálně patologický jev. Je nutné již v úvodu objasnit, co tento pojem znamená. V posledních letech lze nejen v odborných publikacích, ale i v médiích zaznamenat značný nárůst jevů označovaných jako sociálně patologické. Co se však tímto pojmem míní, se většinou nedočteme. Typickou charakteristiku uvádí ve svém díle Pokorný, Tomko a Telcová:

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím.“¹

S ohledem na tuto charakteristiku se tak zdá, že sociálně patologické jevy jsou běžnou součástí života každého z nás, ať už si to chceme či nechceme připustit. Současná moderní konzumní společnost s sebou přináší mnoho negativních vlivů, které mohou působit na jedince odlišně. Výše uvedení autoři ve své publikaci též uvádí, že:

„vývoj společnosti, resp. každého společenství je charakteristický dynamikou probíhajících procesů a změn“.²

Sociálně patologické jevy jsou variabilní škálou fenoménů, které vnímáme v první řadě jako nechtěné, nežádoucí, či nepřijatelné, kdy každý z nich má svoji míru společenské nebezpečnosti.³ Asi každý z nás tak může na základě těchto definic uvést několik příkladů sociálně patologických jevů z jeho blízkého okolí.

„Sociálně patologický jev není nahodilý, ale má svou genezi, dynamiku, příčiny, důsledky, a vztahuje se k mnoha prvkům prostředí, ve kterém vznikl.“⁴

Je tedy zřejmé, že sociálně patologické jevy jsou společností či jednotlivci vnímány jako negativní.

¹ POKORNÝ, V., A. TOMKO a J. TELCOVÁ. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 3., rozš. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, s. 9. ISBN 80-86568-04-0.

² Tamtéž, s. 7.

³ FISCHER, S. a J. ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 18. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁴ POKORNÝ, V., A. TOMKO a J. TELCOVÁ. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 3., rozš. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, s. 9. ISBN 80-86568-04-0

Emile Durkheim,⁵ přední francouzský sociolog, považoval sociální patologii za vědu o nepříznivých skutečnostech v rámci dané společnosti, jako jakousi odchylku od stanovených norem. I přesto však vnímal tyto negativní skutečnosti jako neoddelitelnou součást života společnosti. Mezi sociálně patologické jevy můžeme zařadit zejména závislost, gambling, týrání, šikanu, agresivitu, násilí a domácí násilí. Tato práce se věnuje jednomu z nejdiskutovanějších z těchto nežádoucích aspektů současné společnosti, a to domácímu násilí.

S pojmem domácího násilí se setkal každý z nás. Je to všeobecně přijímaný pojem, na který lze narazit prakticky kdekoliv. Velkým problémem fenoménu domácího násilí je zejména to, že neexistuje jednotná definice tohoto termínu. Nejčastěji se pod pojmem domácího násilí (anglicky „domestic violence“) rozumí násilí, které vzbuzuje důvodný strach z druhého. Andrea Buskutte⁶ zdůrazňuje, že při násilí už nejde o běžnou hádku, násilí s sebou nese faktory, jejichž cílem je druhého dominantně ovládnout. Pojmem domácí násilí se většinou rozumí psychické, fyzické či sexuální násilí, ke kterému dochází opakovaně a má stupňující tendenci.

Termín „domácí“ naznačuje, že tento jev se odehrává v osobních vztazích mezi nejbližšími osobami. Může k němu docházet mezi manželi, bývalými manželi, partnery, kteří spolu žijí, mezi partnery, kteří mají velmi těsný vztah, ale nežijí společně, ale i mezi lidmi, kteří žijí v těsném vztahu.⁷ Ševčík⁸ k tomuto uvádí, že nejde jen o fyzické napadení, ale i o psychické, emocionální, verbální či neverbální vyhrůžky, vulgární chování. Jako osobu ohroženou domácím násilím označuje kohokoli, plačící miminko, batole, matku od dětí, seniora, manžela. Dále uvádí, že:

„Násilí v rodině se vyskytuje bez ohledu na jakékoli socioekonomické, geografické, rasové, genderové či věkové charakteristiky zainteresovaných osob.“⁹

Přestože jednotná definice domácího násilí neexistuje, lze ho charakterizovat několika společnými znaky. Dle Liliane Daligand¹⁰ má násilí charakteristický vývoj. Začíná postupným ovládnutím jednoho nad druhým, od nejléčších forem psychické,

⁵ FISCHER, S. a J. ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 4. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁶ BUSKOTTE, A. a L. VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ (ed.). *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008, s. 42-43. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁷ CONWAY, H. L. a J. ŠKODA. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, s. 13-14. ISBN 978-80-00-01550-7.

⁸ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 21-22. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁹ Tamtéž, s. 22.

¹⁰ DALIGAND, L. a V. BEDIN. *Násilí v partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014, s. 12-13, ISBN 978-80-262-0718-4.

fyzické, sexuální agrese. V průběhu času se tyto formy opakují, přibývá na frekvenci, intenzitě až dojde k naprostému ovládnutí.

Výrost a Slaměník¹¹ zdůrazňují, že pokud jeden využívá své síly a převahy nad druhým, musí mít vytvořeny vhodné podmínky, v průběhu svého jednání nesmí být rušen, zároveň mu nesmí být v jeho jednání bráněno. Z uvedeného se dá vyvodit, že rodina je ideálním prostředím, kde může docházet k násilí.

Budeme-li trvat na konkrétní a stručné definici domácího násilí, ta bude znít asi takto: domácí násilí zahrnuje všechny formy násilí, a to kteréhokoliv člena domácnosti vůči jinému členu domácnosti, ať již mezi partnery nebo mezi generacemi.

Částečnou definici lze najít i v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, a to v § 199 jako trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti, kdy se tento trestný čin nepřesně velmi často označuje právě termínem domácí násilí.

„Kvalifikační známkou tohoto trestného činu je místo, kde předmět útoku žije. Musí se jednat o osobu žijící s pachatelem ve společném obydlí.“¹²

Jedná se však pouze o právní definici, která slouží pro orgány činné v trestním řízení pro posouzení trestnosti jednání pachatele. Vedle tohoto trestného činu se ještě uvádí v souvislosti s domácím násilím trestný čin podle § 198 týrání svěřené osoby, kdy pachatelem je ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. Ochrana je tímto ustanovením poskytována tedy nejen nezletilým dětem, ale i zletilým osobám, které jsou z jakéhokoliv důvodu plně odkázány na pomoc jiné osoby, v tomto případě pachatele. Pachatelem, tak v tomto případě, na rozdíl od trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti, nemusí být jen ten, kdo sdílí s poškozeným byt či dům jako jsou rodiče či děti, ale mohou to být i další osoby jako jsou přátelé, vychovatelé, učitelé, pečovatelé i jiné náhodné osoby.¹³

Problémem domácího násilí je právě jeho vysoká latence. Dopad na oběti je však často fatální. Nebývá výjimkou, že oběť si nese celoživotní psychické trauma, a v některých případech i trauma fyzické.

¹¹ VÝROST, J., I. SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 173. ISBN 978-80-247-1428-8

¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges, 2009, s. 252. ISBN 978-80-87212-22-6.

¹³ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2009, částka 11. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>

1.1 Vznik a historie domácího násilí

Rodina jako společenský institut by měl především zajišťovat bezpečí a podporu pro jednotlivé její členy, bohužel ne vždy tomu tak je. Násilí mezi blízkými osobami je problém, který existuje od nepaměti. Původně se k němu přistupovalo tak, že jej společnost svým způsobem akceptovala s tím, že se jedná pouze o soukromou záležitost dané rodiny. Za počátek jevu domácího násilí bývá považováno převrácení matrilineárního systému v patrilineární, kdy se žena a děti stali existenčně závislími na mužích, kteří zabezpečovali život rodiny. Muž se tak stal nejen díky své fyzické převaze, ale i ekonomické převaze hlavou rodiny, která může rozhodovat naprosto o všem.¹⁴

Ve 20. století se díky přijímání jednotlivých úmluv o lidských právech stali všichni členové rodiny rovnoprávními. Ženy se postupně stávaly více samostatnými a začalo být běžné, že ženy pracují, studují a jsou rovnocennými partnery mužů na všech polích. Postupem času se tak z domácího násilí stalo něco naprosto nepřijatelného. Domácí násilí tedy není žádný nový problém, avšak bylo dlouhou dobu tabu. Až do 60. let minulého století svět věřil, že týrání a bití jsou jevy, které se vyskytují velmi zřídka, a když už se vyskytnou, tak k němu dochází pouze v problémových rodinách, v dobrých rodinách se přece nic takového neděje.¹⁵

Od sedmdesátých let se o domácím násilí začíná ve světě mluvit veřejně. V 70. letech, přesněji v roce 1971, založila Erin Pizzeyová Chiswick Women's Aid, první útočiště pro týrané ženy ve Velké Británii. Tím začala kampaň proti domácímu násilí, jejím hlavním cílem bylo šířit informace o tom, že domácí násilí se děje, je nepřijatelné a musí přestat.¹⁶ Díky změně přístupu k problematice, a to jak v západní Evropě, tak ve Spojených státech, dochází ke snaze změnit a trestně stíhat tento nežádoucí jev. Rodina tak přestává být vnímána jen jako přístav klidu a bezpečí. Násilí, které se odehrává v rámci rodiny, přestává být tabuizováno a začíná se o něm hovořit. Názory se změnily zejména v tom, že se začíná ukazovat, že domácí násilí se neděje pouze v sociálně slabších rodinách, ale že je to problém celospolečenský, může se odehrávat v jakékoliv rodině, tedy i v té „dobré“.¹⁷ Dnes je tomu již jinak. V současné

¹⁴ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*, Praha. Orbis, 1962, s. 1. ISBN 11-080-62.

¹⁵ GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 12-13. ISBN 80-7021-416-3.

¹⁶ CONWAY, H. a J. ŠKODA. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, s. 10. ISBN 978-80-00-01550-7.

¹⁷ GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 13-14. ISBN 80-7021-416-3.

době již není synonymem pro mužovo týrání ženy, ale může postihnout muže, děti, ale také i seniory.

V České republice byl vývoj obdobný, od tabuizovaného tématu až po celospolečenský problém. Otevřeně se u nás o domácím násilí, jako o problému, začalo hovořit ve druhé polovině devadesátých let dvacátého století. Přesto organizace zabývající se problematikou domácího násilí se začínají objevovat již po sametové revoluci. Např. Bílý kruh bezpečí, jako jedna z nejznámějších organizací, byla založena již v roce 1991. Lidé, kteří byli oběťmi domácího násilí, se tak mohli začít obracet na odborníky z neziskových organizací, které se zabývaly především poradenstvím v sociální oblasti. Mezi tyto organizace patřily, vedle Bílého kruhu bezpečí, ROSA či Acorus. Zároveň se v této době objevuje v české společnosti potřeba seriózně prozkoumat domácí násilí.¹⁸ Tyto organizace se tak staly prvními vlaštovkami a zároveň se podílely na následné medializaci a snaze postihnout toto nežádoucí chování i na poli trestního práva. Za první významný počín v pohledu českého práva, týkající se pomoci při ochraně před domácím násilím, lze považovat zavedení skutkové podstaty trestného činu v zákoně č. 91/2004 Sb. – § 215a „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Tímto zákonem byl změněn zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (ten byl s účinností od 1. 1. 2010 zrušen a nahrazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Jako druhý významný počín můžeme označit zákon č. 135/2006 Sb., který přinesl nové podmínky v zajištění ochrany před domácím násilím.¹⁹

1.2 Formy domácího násilí

Formy neboli druhy domácího násilí mají zpravidla společný cíl, a to získat moc a nadvládu nad ohroženou osobou. Tyto druhy domácího násilí se nedějí izolovaně, ale z hlediska ohrožené osoby se prolínají. Uvedené vzájemně se prolínající skupiny násilí můžeme rozdělit do pěti oblastí, jedná se o:

Fyzické násilí

Fyzické násilí bývá veřejností považováno za nejčastější formu domácího násilí a také za nejzávažnější, neboť ohrožuje zdraví a život oběti. Nelze však s tímto

¹⁸ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 27-31. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 9. ISBN 978-80-247-2207-8.

názorem souhlasit, přestože tento druh násilí je nejvíce zřejmý. Zpravidla zanechává viditelné stopy v podobě modřin, jizev, zlomenin či zaschlé krve. Agresoři samozřejmě nechtějí být odhaleni a působit jako násilníci vůči svému okolí. Oběti se většinou samozřejmě snaží následky fyzického násilí zakrývat či bagatelizovat. Výmluvy (např. spadla jsem ze schodů či jsem prostě jen nešikovná) jsou pro oběti naprosto typické. Za fyzické násilí můžeme označit: bití, kopání, škracení, svazování, řezání, pálení, trhání vlasů. Ševčík uvádí, že „fyzické násilí zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení.“²⁰ Tento typ násilí bývá velmi často odhalen, když to agresor přežene a oběť je nucena kvůli závažnému zranění vyhledat odbornou pomoc. Je potřeba na tomto místě zmínit, že lékaři a další pracovníci mají k dispozici mezinárodní či jiné příručky, jak rozpoznat následky domácího násilí.

Psychické násilí

Psychické násilí je naopak součástí domácího násilí vždy. Je to forma, která dokáže oběť zpracovat tak, jakou si jí přeje agresor mít. Figurují zde urážky, slovní napadání či výhrůžky. Zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce fyzického násilí. Vzhledem k tomu, že nezanechává žádné viditelné stopy, jako jsou podlitiny, modřiny, fraktury, obtížně se odhaluje a zejména dokazuje, neboť s ohledem na to, že domácí násilí se vždy odehrává za zavřenými dveřmi, bude zde prakticky stát tvrzení oběti proti tvrzení pachatele. Problémem taky bývá to, že ohrožená osoba si v této fázi nemusí uvědomovat, že se jedná o násilí, příkladem může být ponižování a urážení spojené s žárlivostí. Ohrožená osoba si zprvu tyto projevy může vykládat jako projevy velké lásky. Později ve svém důsledku prostupuje celý život oběti a může mít daleko horší dopad než samotné fyzické násilí, a to na sebedůvěru, sebeúctu, sebevědomí. Na oběť má většinou postupné psychické týrání takový účinek, že sama oběť si myslí, že si za všechno může sama, protože není pro agresora „dost dobrá“.²¹

Čírtková²² zdůrazňuje, že k psychickému násilí dochází ve 100 % případů domácího násilí. Toto je dáno tím, že oběť se musí vyrovnávat s faktem, že ji týrá blízká osoba. Psychické týrání závažným způsobem poruší integritu oběti, prázdné sebevědomí poté automaticky vede k omezení kontaktů a oběť se sama stáhne do ústraní.

²⁰ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 48. ISBN 978-80-7367-690-2.

²¹ Tamtéž, s. 49.

²² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 20-25. ISBN 978-80-247-2207-8.

Mezi složky psychického násilí můžeme zařadit **emocionální** násilí. Emocionální či citové násilí je zaměřeno na osoby, zvířata, věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. Pokud jde o osoby, nejčastěji se jedná o děti, rodiče, sourozence. Vedle osob se ale může agresor zaměřovat na domácí mazlíčky, kdy vše může vyvrcholit hrozbou jejich zabití nebo dokonce skutečným utýráním. U věci násilná osoba hrozí jejich zničením, ať již se jedná o oblíbené šaty, fotografie, dárky.²³

Sociální násilí

Tato forma se vyskytuje téměř vždy, zpravidla vedle jiného typu násilí. Spočívá zejména v sociální izolaci oběti. Agresor se tímto jednáním snaží, aby oběť měl jen pro sebe a měl na ni výhradní vliv. Využívá k tomu různé zákazy, příkazy apod. Sociální násilí zahrnuje izolaci ohrožené osoby od ostatních lidí, zákaz používání telefonu, vycházení z bytu.²⁴

Právě tento typ násilí má na oběť vedle psychického násilí zásadní vliv. Oběť sama o sobě ztrácí reálný pohled na věc a díky izolaci ho nemá ani kde získat. Díky naprostému odcizení ostatním lidem a rodině není nikdo, kdo by mohl na problém upozornit v případě, že samotná oběť není schopna vyhledat pomoc.

Ekonomické násilí

Tento druh násilí zahrnuje omezování přístupu k penězům, neposkytování příspěvků na společnou domácnost, děti, zatajování skutečné finanční situace, zabavení automobilu. Ševčík²⁵ uvádí, že typickým rysem mezigeneračního a transgeneračního násilí je psychické, ekonomické a sociální násilí. Tím, že jeden druhého drží ve finanční tísní, ho oslabuje, nutí oběť žádat o peníze, čímž zná její potřeby a přání a získá tak nad ní moc a kontrolu.²⁶ Je to jedna z nejefektivnějších metod, jak si podrobit oběť.

Sexuální násilí

Sexuální násilí zahrnuje jakékoliv sexuální praktiky, které oběť neschvaluje či se jim nechce dobrovolně podrobit. Tudíž se odehrává mezi partnery v intimním soužití. Můžeme ho vymezit jako nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoli druhu,

²³ ACORUS. *Domácí násilí* [online]. [cit. 2015-09-06]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 50. ISBN 978-80-7367-690-2

²⁶ Tamtéž, s. 51.

zahrnuje znásilnění, vynucení sexuálního styku nebo sexuální praktiky proti vůli ohrožené osoby.²⁷

Tento výčet forem domácího násilí není zcela kompletní, poskytuje pouze přehled a představu o tom, jaké podoby může mít domácí násilí. Zároveň je nutné zmínit, že jednotlivé formy domácího násilí se slévají do spletité sítě, ve které je nakonec oběť polapena.

1.3 Znaky a dynamika domácího násilí

Prvním krokem k tomu, abychom mohli efektivně čelit domácímu násilí, je rozpoznat ho od jednotlivých sporů či pouze tzv. italských domácností. Aby bylo možné se stoprocentní jistotou říci, že se skutečně jedná o domácí násilí, musí být přítomné všechny definiční znaky.

Ševčík uvádí definiční znaky domácího násilí, vymezené Expertní skupinou Aliance proti domácímu násilí, následovně:

- Opakování a dlouhodobost násilí – domácí násilí tedy není pouze jednorázové vyhrocení incidentu, mluví se o něm jako o násilí na pokračování.
- Eskalace – domácí násilí vždy začíná „pouhými“ urážkami, postupně se stupňuje k psychickému snižování důstojnosti. V této fázi jde především o izolaci oběti a vytvoření její závislosti na pachateli. V této fázi tak většinou fungují nejprve žádosti, následně zákazy, jako např. vždyť přece nemusíš pracovat, když já tolik vydělávám, a následně už však existuje zákaz pracovat. Následuje fáze fyzického napadání až po závažné útoky ohrožující zdraví a život.
- Jasně a neměnné rozdělení rolí – na osoby násilné a osoby ohrožené. Je tedy ze vztahu oběti a pachatele jasné, kdo má jakou roli. O domácí násilí se tedy nejedná tam, kde se obě strany podílejí na konfliktech, typickým příkladem uváděným v publikacích bývá film válka Roseových, kde se hlavní aktéři vzájemně různými způsoby napadají a dělají si všelijaké neschválnosti.
- Neveřejnost – zpravidla doma za zavřenými dveřmi.²⁸

²⁷ ACORUS. *Domácí násilí* [online]. [cit. 2015-09-07]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

²⁸ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 24 a 38. ISBN 978-80-7367-690-2.

Z výše uvedeného je zřejmé, že domácí násilí se nevyskytuje jako ojedinělý incident, naopak, je to dlouhodobý způsob chování jedné osoby vůči druhé. Mnohdy začíná hádkou, která později končí fyzickým násilím. Násilník svou oběť netyrá soustavně, jsou období klidu. Během násilí se mezi pachatelem a obětí vytvoří pouto závislosti, které je natolik silné, že nedovoluje ani jednomu z nich vztah opustit. K násilí tedy nedochází permanentně, ochota oběti zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním fází násilného vztahu. Cyklus násilí se skládá ze tří odlišných a oddělených fází:

1. Fáze narůstání napětí (tension building phase) – sem patří mírné incidenty, zejména verbální agrese, kritizování, nadávky, facky. V této fázi se u oběti zvyšuje strach z případného násilí.
2. Fáze násilí (violant phase) – toto je relativně krátká fáze, může trvat třeba i jen několik minut nebo dosahuje délky hodin, násilí v této fázi eskaluje, může mít za následek zranění, v závažnějších případech smrt.
3. Fáze líbánky neboli klidu (honeymoon phase) – v této fázi se násilník omlouvá, slibuje, že se již násilí nebude opakovat, lituje svého chování.²⁹

Vzhledem k neustále se střídajícím fázím líbánky, konfliktu a usmiřování se cyklus domácího násilí neustále opakuje. Důvodem této cykličnosti je skutečnost, že se v násilném vztahu vyskytují faktory láska, naděje a strach.

1.4 Typologie pachatele domácího násilí

Pachatel neboli agresor domácího násilí je zatím téměř neprozkoumanou veličinou. S ohledem na to, že se jedná zpravidla o latentní kriminalitu, nelze přesně stanovit pachatelův profil. Některé znaky však můžeme vyzorovat ze samotného charakteru vztahu mezi obětí a pachatelem, je tím např. touha po moci, snaha někoho ovládat, mít nad daným jedincem doslova nadvládu. Samotný akt násilí nebývá základním motivem agresora, násilí je pouhým nástrojem pro dosažení cíle agresora. Hlavním motivem jednání pachatele tak je podrobení oběti a její kontrola ve všech sférách života. Pachatel domácího násilí velmi často navenek působí jako pozorný a milující, nikoliv jako násilný člověk.

²⁹ VARGOVÁ, B., M. VAVROŇOVÁ. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*. Praha: Rosa., 2006, str. 7.

V literatuře se přece jen nějaké znaky pachatelů obětí objevují. Dle Voňkové³⁰ jsou jimi nízká funkce ega, malá sebeúcta, chybí kontrola impulsů, žárlivost, reakce na stres.

Daleko více víme o obětech než o agresorech. Pokud se chceme něco dozvědět o agresorech, nezbyvá nic jiného, než vycházet především z informací, které jsou poskytnuty od obětí domácího násilí. Je více než zřejmé, že pachatelé pocházejí z různých socioekonomických i vzdělanostních vrstev. Podle údajů z nestátních organizací, jež vycházející pouze z výpovědí obětí v české republice, dominuje typ pachatele, který bývá označován jako „čistý domácí agresor“, tj. kontrolovaný pachatel s dvojitou tváří, jinak slušný a konformní, násilnický je jen v rodině.³¹

Andrea Buskotte³² zdůrazňuje, že násilné chování může mít dva základní důvody. Prvním je „učení se z úspěchů“, tento druh násilného chování se u agresora vyvíjí postupně. V průběhu násilného chování si totiž agresor všimá, že díky tomuto negativnímu chování se mu oběť podvoluje a on postupně a jednodušeji dosahuje cíle. Druhým je „učení podle vzoru“, v tomto případě se jedná o okoukané, naučené chování. Zdůrazňuje, že násilí má původ v násilí. Kdo byl jako dítě bit nebo byl svědkem násilí, bude s největší pravděpodobností v dospělosti se násilného chování také dopouštět.

V rodině, kde dochází k domácímu násilí mezi rodiči, dítě získává pokřivenou představu o tom, jak se k sobě mají dospělí chovat. Mezi matkou a otcem se cítí jako mezi dvěma póly, je rozpolcené. Svého otce miluje, ale zároveň i nenávidí za to, že bije matku.³³ Ševčík³⁴ jako negativní dopady domácího násilí na děti spatřuje v tzv. duplikačních principech, konkrétněji v přenesených vzorcích chování. V tomto případě hrozí riziko transgeneračního přenosu násilí. Dítě, které bylo v dětství vystaveno domácímu násilí, si do dospělosti přenáší určitý negativní vzorec chování rodičů. Hrozí tedy riziko, že v dospělosti se stane násilnou osobou.

³⁰ VOŇKOVÁ, J., I. SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2.*, přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008. s. 49. ISBN 978-80-903626-7 -3

³¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: Zatím víme víc o ohrožených osobách* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>

³² BUSKOTTE, A. a L. VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ (ed.). *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008, s. 68-69. ISBN 978-80-251-1786-6.

³³ CONWAY, H. L., J. ŠKODA. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, s. 97. ISBN 978-80-00-01550-7.

³⁴ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 121. ISBN 978-80-7367-690-2.

Dle Liliane Daligand³⁵ mají násilníci určité společné rysy, hlavním z nich je nezralost, projevující se jako neschopnost navázat vztah založený na vzájemné důvěře, mluvení a naslouchání. Další s čím se tedy násilníci potýkají, je narušená komunikační schopnost.

³⁵ DALIGAND, L. a V. BEDIN. *Násilí v partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014, s. 12-13, ISBN 978-80-262-0718-4.

2 OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM

Oběťmi trestných činů se zabývá věda nazývaná viktimologie. Předmětem zkoumání viktimologie jsou mj. i oběti domácího násilí, jejich vztahy s pachatelem, atd. Jedním ze základních pojmů, které se snaží viktimologie definovat, je tzv. viktimnost: „*Viktimnost je disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu.*“³⁶ V případě obětí domácího násilí se tedy snaží vysledovat, zda jsou pro tuto skupinu typické a opakující se vlastnosti, podle kterých by bylo možné oběť domácího násilí charakterizovat.

Obecně lze říci, že kdokoliv se může stát obětí domácího násilí, ať už jsou to ženy, muži, děti či senioři. Dopad násilí na oběť pak závisí zejména na osobnosti samotné oběti. V literatuře se téměř vždy uvádí, že mezi nejčastější oběti domácího násilí patří právě ženy.

Pokud jde o nějakou přesnou specifikaci oběti domácího násilí, tak žádný vzorový osobnostní profil neexistuje. V důvodové zprávě k novele zákona o ochraně před domácím násilím je oběť neboli ohrožená osoba definována jako:

„*osoba, která společně s násilnou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s násilnou osobou v intimním, rodinném, či jiném obdobném vztahu.*“³⁷

Občanské sdružení ROSA zdůrazňuje, že výraz „oběť“ zcela neodpovídá charakteristice osoby, která má zkušenost s domácím násilím. Výraz oběť totiž vyvolává pocit, že oběti jsou bezmocné, pasivní, to však není pravda. Oběť aktivně vytváří strategii, která jí pomůže vyhnout se opakování a eskalaci domácího násilí. Zdůrazňuje, že přesněji by se mělo hovořit o osobách, které mají zkušenost s domácím násilím.³⁸ Dle Ševčíka³⁹ si osoba ohrožená domácím násilím vytváří složité strategie, jak ve vztahu obstát bez nějaké závažnější újmy. Mezi tyto strategie patří absolutní poslušnost, ochota, ponižování sama sebe, podrobování se situaci, snaha popírat skutečnost.

³⁶ NOVOTNÝ, O., J. ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 152. ISBN 978-80-7357-376-8a

³⁷ Sněmovní tisk 828/0, část č. 1 /2: Novela z. ochrana před domácím násilím. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=828&ct1=0>

³⁸ VARGOVÁ, B., M. VAVROŇOVÁ. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*. Praha: Rosa., 2006, str. 10.

³⁹ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 50. ISBN 978-80-7367-690-2.

2.1 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím

Ženy patří mezi nejčastější oběti domácího násilí. Je proto pochopitelné, že největší zájem odborníků se upíná právě k nim. V podstatě se obětí může stát každá žena, patří sem i ženy sebevědomé, pracovně úspěšné. Primárně záleží na reakci ženy, na tom, jak na vzniklou situaci zareaguje, jaké bude její chování. Nejčastěji se setkáváme se skutečností, že ženy, které se stávají oběťmi domácího násilí, mají nízké sebevědomí, sebeúctu, jsou přesvědčeny o tom, že si takové chování zaslouží. Mají dvojí tvář, jednou z nich je pozitivní a optimistická, tu nastavují okolnímu světu, doma nastavují druhou, a to tvář hrůzy a hněvu. Základem však je, že všechny ženy musí být silné, aby jako osoby ohrožené domácím násilím přeživaly.⁴⁰

Domácí násilí na ženách má svá určitá specifika. Podle typických znaků se dá domácí násilí rozpoznat. Jak již bylo uváděno výše, týraná žena bývá na agresorovi závislá nejen finančně, ale i emočně. Je poslušná, pozorná a partnerovi plní veškerá jeho přání. Současně přestává komunikovat nejen s přáteli, ale i s rodinou. A okruhem lidí, se kterými se stýká, se stávají výhradně partner a děti. Toto přetrhávání sociálních vazeb ženy způsobuje její naprostou izolaci a zvyšuje emoční závislost na partnerovi, bez kterého si nedokáže život představit.

2.1.1 Syndrom týrané ženy

Jak již samotný název naznačuje, následky domácího násilí na oběť jsou specifické. Setkáváme se u nich s jevy, které u oběti jiných trestných činů nevidáme. Typickým znakem je přetrvávající vazba k agresorovi, zároveň oběť zatajuje závažnosti a příčiny zranění, popírá viktimizaci. Oběť se chová pro vnější okolí nepochopitelně, své útrapy popírá, agresora omlouvá a obviňuje sama sebe. Je nutné zmínit, že se jedná o nevyhnutelnou reakci lidského organismu, který je dennodenně vystaven nepřetržitému týrání partnera. Charakteristická je zvýšená zranitelnost, nízké sebevědomí a pocity oběti, mezi něž patří úzkost, strach, bolest, stres. Je nutné si uvědomit, že tělesné rány časem přebolí, kdežto psychické rány zůstávají napořád.⁴¹ Objevuje se tudíž tzv. syndrom naučené bezmoci, kdy oběť již sama aktivně pro změnu situace nedokáže nic dělat. Žena ztrácí motivaci ke změně a rezignuje na vše, neboť jí začíná připadat její stav naprosto beznadějný a nekonečný.

⁴⁰ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 91-93. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁴¹ REZKOVÁ, A. *Sedmá generace: Divná podoba lásky* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/divna-podoba-lasky>

Syndrom týrané ženy (angl. Battered Woman Syndrom) byl autorkou L. Walker poprvé popsán v letech 1979–1984. V těchto letech byly pro autorku klíčové dva znaky, a to naučená bezmoc a cyklus domácího násilí. V druhé polovině 90. let se začaly objevovat polemiky o redefinování syndromu týrané ženy. I přes značnou kritiku se syndrom týrané ženy používá nadále. V literatuře došlo postupně k zavádění dalších pojmů, které jsou užívány jako synonyma syndromu týrané ženy, jsou to syndrom týrané osoby, syndrom týraného partnera. To znamená, že dnes již není vázaný na gender, ale je spojený s traumatizujícím násilím, kterého se dopouští partner či blízká osoba. Momentálně má statut viktimizačního syndromu a dokládá, že daná osoba se stala obětí určitého násilí, její duševní stav a mentální pochody jsou traumatizací poškozené.⁴²

2.2 Muži jako oběti ohrožené domácím násilím

Přestože by se mohlo zdát, že na straně agresora v rámci násilí mezi partnery se vyskytují výhradně muži, není tomu tak. Muži tvoří méně početnou skupinu osob ohrožených domácím násilím, podle statistik je uváděno, že se jedná o 2–5 %. Z doposud vypracovaných statistik tedy vyplývá, že sice valnou většinu obětí tvoří ženy, muži však nejsou úplně zanedbatelnou částí obětí. Statistiky jako další věc zdůrazňují, že muži mají menší pravděpodobnost, že se stanou obětí domácího násilí. V případě, že se muž stane obětí domácího násilí, zpravidla se jedná o násilí, ke kterému dochází v partnerských vztazích, je tedy napadán ženou či mužem, a to v případě homosexuálních vztahů.⁴³

V současné době se násilí na mužích dostává stále více do povědomí veřejnosti. Jedním z důvodů dlouhodobě opomíjené problematiky násilí na mužích je i skutečnost, že muži více jak ženy popírají, že by mohli být osobou ohroženou domácím násilím. V této souvislosti se nejedná jen o popírání fyzických útoků partnerky, ale o vědomé skrývání či utajování násilí, které se odehrává doma. Bojí se, že by mohli být okolím považováni za slabé či tzv. „podpantofláky“. U mužských obětí domácího násilí mluví odborníci o fenoménu dvojích zavřených dveří. První dveře představují bariéry společné pro všechny oběti domácího násilí, za pomyslnými

⁴² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 26-31. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴³ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 97. ISBN 978-80-7367-690-2.

druhými dveřmi je schován strach mužů ze zveřejnění jejich situace. Zde je spatřován hlavní problém, u většiny mužů je přijetí role osoby ohrožené domácím násilím diskreditující a nestabilizující životní situace.⁴⁴

2.3 Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím

Tím, jak s přibývajícím věkem ubývá fyzických sil, narůstá zdravotních omezení a nemocí. Ze soběstačného člověka se stává bytost, více či méně závislá na druhých. Nejčastěji se tak agresory stávají jejich děti, vnoučata, ale i pracovníci různých zařízení pečující o seniory. Nerovnováha při nerespektování lidské důstojnosti se může prohlubovat až do podoby nadvlády jedné strany nad druhou. Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím představují skupinu, která vykazuje malou incidenci v počtu případů domácího násilí. Současné statistiky ukazují, že procento výskytu násilí na seniorech je téměř zanedbatelné. Není to však tím, že by k násilí na seniorech nedocházelo, opak je pravdou. Problém spočívá v tom, že násilí na seniorech se velmi obtížně podchycuje. U těchto případů je vysoký stupeň skrytosti, samotní senioři se za domácí násilí stydí, nebo nejsou schopni násilí rozpoznat (demence, deprese) a oznámit. Dalším důvodem proč mlčí, může být přetrvávající mýtus spojený s Alzheimerovou chorobou, tzv. mýtus Alzheimer, který zapříčiňuje obavu seniorů, že jejich výpověď bude zpochybňována, vystaví se tak posměchu a pomluvám, jak špatně vychovali své děti. Pachatelé jsou zpravidla jejich dospělé děti, vnoučata. Obávají se ztráty blízkého člověka, který o ně pečuje, i přestože se k nim chová násilně. Bojí se, že budou muset opustit svůj domov a budou odkázáni na cizí instituci – nemocnici, léčebnu pro dlouhodobě nemocné.⁴⁵

2.4 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím

Domácímu násilí páchanému na dětech je v současné době věnována velká pozornost. V domácnostech, kde k domácímu násilí dochází, mohou být děti nejen obětí či svědky, ale mohou být agresorem využívány, aby díky nim získal moc

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: Muži jako oběti domácího násilí* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>

⁴⁵ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 126. ISBN 978-80-7367-690-2.

a převahu nad obětí. Ve sborníku zabývajícím se problematikou domácího násilí Koukolík uvádí:

„Domácí násilí v rodině působí na děti více než všechna genetická postižení.“⁴⁶

Jeho slova doplňuje Dušková tvrzením, že:

“Úplná, harmonická, milující rodina; rodina, která přiměřeně a rovnovážně naplňuje potřeby všech svých členů, to je nejlepší vklad do života každého dítěte.“⁴⁷

Podle statistických údajů je rodinné prostředí pro děti poměrně nebezpečným místem, je to opodstatněné i pozicí slabšího vůči dospělému, silnějšímu. Násilí na dětech se vyskytuje ve všech společenských vrstvách. Mezi rizikové skupiny s častějším výskytem násilí na dětech patří chudoba, vzdělání rodičů, děti z neúplných rodin, se zdravotním handicapem, či děti nechtěné. Další skupina rizikových faktorů se vztahuje na rodiče a jejich případné závislosti na alkoholu, drogách, osobnostních vlastnostech, jako je například agresivita.⁴⁸

K nejhorším formám ubližování dětem dochází právě v rodině. V rodině, tam kde by se dítě mělo cítit nejbezpečněji, ztrácí pocit jistoty a bezpečí, které u rodičů hledá a potřebuje. Pro dítě v kterémkoli věku je násilí páchané na něm samotném nebo mezi rodiči vždy traumatizujícím zážitkem. Dítě je nejbezbrannější bytostí rodiny, a ač si to rodiče nechtějí uvědomit, děti násilí v rodině vnímají. Dětská zkušenost s domácím násilím může negativně ovlivnit rozvoj dětského mozku a jeho funkcí. To se později projevuje tak, že děti mají problémy s koncentrací, učením, cítěním empatie, rozvíjením morálních vztahů s druhými. Statistika ROSA uvádí, že až v 94 % případů jsou děti svědky domácího násilí, 40 % otců útočí fyzicky na své děti a ve 36–48 % jsou děti přímými oběťmi domácího násilí.⁴⁹

Z výše uvedeného odstavce vyplývá, že děti mohou být buď přímo (jsou oběti) či nepřímo (svědci), ohroženi domácím násilím. Dle § 884 odst. 1. a 2. občanského zákoníku rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Mají být příkladem svým dětem, zejména pokud jde o způsob života a chování v rodině. Dále je zde uvedeno,

⁴⁶ KOUKOLÍK, F. Dítě a domácí násilí. In.: NEDVĚDOVÁ, A., L. VANÍČKOVÁ a Z. CHOMOVÁ. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. První vydání. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010, s. 54.

⁴⁷ DUŠKOVÁ, Z. Dítě a domácí násilí. In.: NEDVĚDOVÁ, A., L. VANÍČKOVÁ a Z. CHOMOVÁ. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. První vydání. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010, s. 59.

⁴⁸ KNÁPKOVÁ, D. a M. TÓTHOVÁ. *Dny práva: Days of Law* [online] Brno: Masarykova univerzita, 2009, CD-ROM. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné také z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/intro.html

⁴⁹ HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí*. Praha: Rosa, 2008. s.18-19.

že rodiče mohou výchovné prostředky použít pouze v míře přiměřené okolnostem, neohrozí zdraví dítěte a nedotýká se lidské důstojnosti.⁵⁰

Reakce dětí na prožité násilí, či svědectví násilí jsou různé, je nutné zdůraznit, že záleží na řadě okolností. Zejména na věku, blízkosti, intenzitě násilí a jeho frekvenci. Při vyrovnávání se dítěte s násilím záleží na dětském temperamentu, jeho reakci na svět. Některé děti se po prožitém násilí začnou chovat agresivně, ničí věci, vše rozbíjí, ubližují jiným dětem, zažívají strach a nejistotu. Chování s převahou agrese vykazují spíše chlapci. U dívek se můžeme setkat s opačným chováním. Jejich chování je více bázlivé, objevují se deprese, poruchy spánku, somatické potíže. Ačkoli si to mnozí rodiče nechtějí připustit, násilí děti ovlivňuje, ať je jim sedmnáct, pět nebo dva roky.⁵¹

2.4.1 CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

V rámci dané problematiky se můžeme setkat také s pojmem tzv. syndromu CAN. Tento pojem se formoval postupně. Přibližně v polovině dvacátého století si lékaři více začali všimnout zranění a poškození dětí. Tato zranění nebyla náhodná, naopak, byla očividně dítěti způsobena. Závěry těchto zjištění vedly v roce 1962 lékaře C. H. Kempe k identifikaci a popsání syndromu bitého dítěte. Hlubším poznáním a odhalováním násilí na dětech bylo zjištěno, že děti, které jsou vystaveny fyzickému týrání, trpí zároveň psychicky či emocionálním strádáním. To vedlo k přijetí širšího nového termínu. O třicet let později, v roce 1992, vypracoval zdravotní výbor Rady Evropy definici syndromu CAN.⁵²

Syndrom CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, anglicky Child Abuse and Neglect, je definován jako:

“Poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.”⁵³

⁵⁰ Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2012, částka 33. Dostupné z <http://www.sagit.cz/info/sb12089>

⁵¹ HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí*. Praha: Rosa, 2008. s.18-19.

⁵² GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 16. ISBN 80-7021-416-3.

⁵³ WESTPHALOVÁ, L. *Dny práva: Days of Law*. [online] Brno: Masarykova univerzita, 2009, CD-ROM [cit. 2015-09-19]. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasilii/Westphalova_Lenka_\(1796\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasilii/Westphalova_Lenka_(1796).pdf)

Dunovský⁵⁴ tento syndrom definuje jako společností odmítané, vědomé či nevědomé jednání násilné osoby vůči dítěti, které poškozuje jeho tělesný, duševní i společenský vývoj, v závažnějších případech způsobuje jeho smrt.

Jak již bylo uvedeno výše, syndrom CAN představuje závažný společenský problém. Základem tohoto problému je odmítavý, hrubý a ponižující přístup k dítěti, který ohrožuje nejen jeho zdraví, ale i jeho důstojnost. S problematikou CAN se pojí několik závažných trestných činů, které jsou popsány v novelizovaném trestním zákoníku – zákon č. 40/2009 Sb., tento nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010.⁵⁵

⁵⁴ MATĚJČEK, Z., J. DUNOVSKÝ a Z. DYTRYCH. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, s. 14. ISBN 80-7169-192-5.

⁵⁵ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2009, částka 11. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>.

3 MOŽNOSTI POMOCI JEDNOTLIVÝCH PROFESÍ V PŘÍPADECH DOMÁCIHO NÁSILÍ

Osoby ohrožené domácím násilím se ocitají v nepříjemné situaci. Potřebují pomoci zvenčí, neboť v situaci, v jaké jsou, nemají většinou moc šancí a hlavně síly si pomoci samy. Tato pomoc pak většinou přichází jako pomoc specializovaná, jejímž cílem je eliminace současné situace a stabilizace jedince. Formy této pomoci jsou různé, nejde jen o pomoc instrumentální (praktickou), ale mají za úkol vrátit i psychickou rovnováhu, která byla ztracena kritickou životní událostí. Tato pomoc by měla zahrnovat:

- materiální pomoc – tato forma pomoci zahrnuje především zajištění bydlení a finančních prostředků;
- psychickou podporu – spočívá především v poradenství, zvyšování sebeúcty, kompetentnosti a sebedůvěry;
- právní pomoc – ta bývá poskytnuta při řešení majetkoprávních záležitostí, především sociálně-právní poradenství, může být poskytnuta sociální podpora.⁵⁶

Při řešení problematiky domácího násilí je důležitý interdisciplinární přístup.

3.1 Policie České republiky

Základní institucí, která by měla v rámci domácího násilí fungovat, je v první řadě policie. Žádné násilí, tedy ani domácí násilí, nelze považovat za soukromou záležitost. Touto skutečností je tedy odůvodněna legitimnost zásahu ze strany státu. Nezastupitelnou úlohu při omezování všech forem domácího násilí proto sehrává Policie České republiky. Úloha policie v případech domácího násilí spočívá v intervenci (poskytnutí ochrany oběti), vyšetřování (shromažďování důkazů) a pomoci.

Voňková uvádí: „*Policisté představují významný článek v řetězu osob podílejících se na prevenci, intervenci, pomoci a řešení případů domácího násilí.*“

⁵⁶ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 131. ISBN 978-80-7367-690-2.

*Rychlá a účinná reakce policie může být v případech domácího násilí životně důležitá.*⁵⁷

Od počátku roku 2007 je významným oprávněním Policie ČR možnost vykázat násilnou osobu na 10 dnů ze společného bydlení a jeho okolí. Děje se tak po vyhodnocení míry rizika dalšího napadení. Policie nejprve ústním a posléze písemně zpracovaným rozhodnutím vykáže násilnou osobu. Vykázat násilnou osobu z domova může i bez souhlasu ohrožené osoby. Násilná osoba má od této doby povinnost neprodleně opustit společné bydlení. Dále se musí po dobu deseti dnů zdržet vstupu do tohoto prostoru a navazování kontaktu s ohroženou osobou. Doba, na kterou je násilná osoba vykázána, nemůže být v žádném případě zkrácena, a to ani v případě, že by o zkrácení požádala ohrožená osoba. Dodržování tohoto opatření by měli policisté několikrát na místě zkontrolovat. Po uplynutí desetidenní lhůty může soud agresorům lhůtu pro vykázání prodloužit, zároveň jim zakáže přibližovat se k oběti. O toto už ale ohrožená osoba musí požádat.⁵⁸

3.2 Přestupkové oddělení obecního úřadu

Oddělení přestupků není zpravidla první institucí, na kterou se ohrožená osoba obrací. O násilném jednání se zpravidla dovídá z postoupených spisů od Policie České republiky. Přestupkové řízení samo o sobě nemá velkou šanci na úspěch v boji proti domácímu násilí. Přestupky, za které je možné ohroženou osobu postihnout, lze projednat pouze na návrh „postižené osoby – oběti“. Jedná se tedy o návrhové přestupky proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1b) a c) a § 50 odst. 1a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Návrh za zahájení řízení musí ohrožená osoba podat u příslušného obecního úřadu nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy k napadení došlo, nebo kdy se ohrožená osoba dověděla o jeho postoupení.⁵⁹

Tento návrh na zahájení řízení obětí většinou nepodá, čímž komunikace mezi přestupkovým oddělením a obětí zpravidla končí. Závažnější případy může oddělení přestupků zaslat Obvodnímu státnímu zastupitelství k posouzení, zda nebyla naplněna

⁵⁷ VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: proFem, 2010, s. 12. ISBN 978-80-903626-9 -7.

⁵⁸ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 133 - 135. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁵⁹ VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: proFem, 2010, s. 16-17. ISBN 978-80-903626-9 -7.

skutková podstata trestného činu (zpravidla dle ustanovení § 215a trestního zákoníku). V případě, že jsou u napadání přítomné děti, má přestupkové oddělení povinnost informovat oddělení sociálně právní ochrany dětí.

3.3 Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

Právo na ochranu dítěte před domácím násilím je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte. Tato úmluva byla vyhlášena pod č. 104/1991 Sb., z článku 19 odst. 1 pak vyplývá povinnost zabývat se těmito problémy.

Stěžejní roli při ochraně dětí před domácím násilím mají orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Povinnost orgánu sociálně-právní ochrany zabývat se problematikou domácího násilí na dětech vyplývá ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

OSPOD je povinen podle platné a účinné právní normy chránit dítě. Činnost OSPOD je rozpracována v Metodickém doporučení MPSV č. 3 /2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí, který navazuje na Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovnice a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí, vydaný MPSV v roce 2006. Možností, jak se orgán sociálně-právní ochrany dětí může o domácím násilí páchaném na dětech dozvědět, je několik. V první řadě je však povinen tyto děti vyhledávat a vést je ve své evidenci. Dalšími možnostmi, jakými OSPOD může zjistit údaje o dítěti ohroženém domácím násilím jsou:

- z vlastní činnosti;
- oznámením od jiného OSPOD;
- na základě upozornění fyzické osoby podle § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.;
- na základě žádosti dítěte o poskytnutí pomoci podle § 8 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.;
- na základě žádosti rodiče dítěte o poskytnutí pomoci podle § 9 zákona č. 359/1999 Sb.;
- splněním oznamovací povinnosti subjekty uvedenými v § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb. (státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení, popř. další zařízení určená pro děti);

- na základě upozornění jiných subjektů, kterým nesvědčí oznamovací povinnost podle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.⁶⁰

Pracovníci OSPOD sehrávají v právní ochraně dětí ohrožených domácím násilím klíčovou roli. V případech domácího násilí v rodinách s nezletilými dětmi je nutná mezioborová spolupráce.

3.4 Intervenční centra

Intervenční centra zastávají jednu z klíčových rolí při pomoci obětem domácího násilí. Jejich činnost je zakotvena v § 60 zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zákonem č. 135/2006 Sb., v platném znění se rozšířila ochrana osob ohrožených domácím násilím. Tato pomoc přímo navazuje na policejní vykázání násilné osoby. Pomoc intervenčních center je bezplatná a je výhradně zaměřena na ohroženou osobu. Hlavním smyslem pomoci je řešení současné krizové situace ohrožené osoby. Pracovníci intervenčních center poskytují sociálně-právní pomoc a psychologickou podporu. Po celou dobu pomoci je vždy respektováno rozhodnutí ohrožené osoby, jaký bude případný další postup v řešení její situace. **Forma pomoci pracovníky intervenčních center může být:**

- ambulantní – ta je poskytována přímo v prostředí intervenčního centra;
- terénní – ta bývá nejčastěji poskytována v souvislosti s vykázáním násilné osoby, převážně v bydlíšti ohrožené osoby, případně v místě, kde si ohrožená osoba určí. Preferenčně je určena pro zdravotně či věkově ohrožené osoby. V případě terénní pomoci musí být přítomni vždy dva pracovníci intervenčního centra;
- pobytová – ta je poskytována pouze v některých zařízeních a vždy jen na dobu nezbytně nutnou.⁶¹

Intervenční centra působí v české republice od roku 2007, jsou tedy relativně mladou pomocí obětem domácího násilí v oblasti poradenství. S intervenčním centrem se může spojit kdokoli, kdo potřebuje pomoc při řešení domácího násilí. Jejich pomoc je pak poskytována intenzivně a krátkodobě. V případech delší potřeby pomoci ohrožené osoby intervenční centra odkazují na jiné organizace zabývající se pomocí

⁶⁰ Metodická doporučení MPSV. In: *Metodické doporučení MPSV č. 3 /2010*. 2010. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

⁶¹ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 143 - 145. ISBN 978-80-7367-690-2.

ohroženým osobám. Policie ČR má povinnost v souvislosti s vykázáním násilné osoby hlásit intervenčním centřům, kde k domácímu násilí dochází. Jejich povinností pak je do 48 h. od ohlášení spojit se s ohroženou osobou. Tato ohlašovací povinnost není závislá na souhlasu ohrožené osoby.⁶²

První kontakt pracovníka intervenčního centra s násilnou osobou probíhá zpravidla telefonicky. Pracovník vysvětlí ohrožené osobě její možnosti, zákonný postup při řešení domácího násilí a nabídne jí svoji pomoc. Násilná osoba může nabídku pomoci odmítnout, pracovník intervenčního centra musí její rozhodnutí plně respektovat.⁶³

⁶² BUSKOTTE, A. a L. VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ (ed.). *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. . Brno: Computer Press, 2008, s. 115. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁶³ ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 146. ISBN 978-80-7367-690-2.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ

S domácím násilím se podle nejnovějších průzkumů Asociace pracovníků intervenčních center setkala až 44 procent obyvatel České republiky, mezi které patří Češi, Moravané i Slezané. Nejdůležitějším prvkem sloužícím k odhalení domácího násilí je postoj samotných aktérů, zejména jejich odhodlanost k jednání, pocity, připravenost jednat a míra tolerance. Druhá část bakalářské práce je věnována kvantitativnímu šetření domácího násilí.

Základním předpokladem kvantitativního výzkumu je skutečnost, že způsob, jakým se člověk chová, jaké jsou jeho reakce na podněty z vnějšího okolí, můžeme do jisté míry předpokládat. Tyto procesy lidského chování vytváří předmět zkoumání, který se stane měřitelným či určitým způsobem tříditelným.⁶⁴

4.1 Cíl a výzkumné problémy

Při poskytování pomoci obětem domácího násilí je nutné, aby pracovníci organizací poskytujících pomoc při boji s tímto sociálně patologickým jevem, měli dostatečné informace o obětech a agresorech. Cílem práce je poukázat na závažnost tohoto fenoménu, zmapovat problematiku domácího násilí a nalézt základní charakteristické znaky a formy domácího násilí na jedné z pražských městských částí. Hlavní výzkumnou otázkou je zjištění, v jakých podobách se domácí násilí vykytuje, jaká je jeho délka, co ovlivňuje chování agresora a zda funguje spolupráce mezi jednotlivými organizacemi. V rámci výzkumných otázek se pokusíme najít odpověď na dílčí cíle, kterými jsou především základní sociodemografické charakteristiky obětí a pachatelů. Tyto skutečnosti budou získány za pomoci obsahové analýzy spisové dokumentace oficiálně zaznamenaných případů, týkajících se problematiky domácího násilí oddělením správního trestání, Úřadu městské části Praha, v letech 2011–2015. Na této městské části doposud nebyla provedena žádná takováto analýza. Lze se tedy domnívat, že výsledky práce mohou být důležitým poznatkem v boji s domácím násilím.

⁶⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 44. ISBN 978-80-7367-485-4.

4.2 Stanovení hypotéz

V návaznosti na předem stanovený cíl, byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza č. 1

Předpokládáme, že častější obětí domácího násilí jsou ženy než muži.

Hypotéza č. 2

Předpokládáme, že psychické násilí se ve více jak v 60 % vyskytuje v kombinaci s jiným druhem násilí.

Hypotéza č. 3

Předpokládáme, že častěji se u pachatelů vyskytuje transgenerační přenos domácího násilí do dospělosti.

Hypotéza č. 4

Předpokládáme, že ve většině případů dochází k domácímu násilí za přítomnosti nezletilých dětí agresora a oběti.

Hypotéza č. 5

Předpokládáme, že nejčastějším spouštěčem domácího násilí je závislost na alkoholu.

4.3 Výzkumná metoda

Výzkumnou metodou je obsahová analýza spisové dokumentace. Tuto metodu je možné použít jak v kvalitativním, tak v kvantitativním výzkumu. V této práci je využito vyhodnocení dokumentů pomocí kvantitativních metod obsahové analýzy. Základním předpokladem obsahové analýzy je hledání určitých prvků, vztahů, vlastností.⁶⁵

Výzkumná metoda pomocí obsahové analýzy úředních spisů nebyla zvolena náhodně. Za nespornou výhodu obsahové analýzy se považuje skutečnost, že informace sdělené do úředních protokolů jsou pravdivé, nejsou zkresleny či ovlivněny výpovědí dotčených osob. Je nutné si uvědomit, že dotčené osoby by přímé výpovědi mohly zkreslovat, kdyby věděly, že budou součástí výzkumu, přejí si totiž zůstat v anonymitě.

⁶⁵ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 127. ISBN 978-80-247-3006-6.

4.4 Výzkumný vzorek

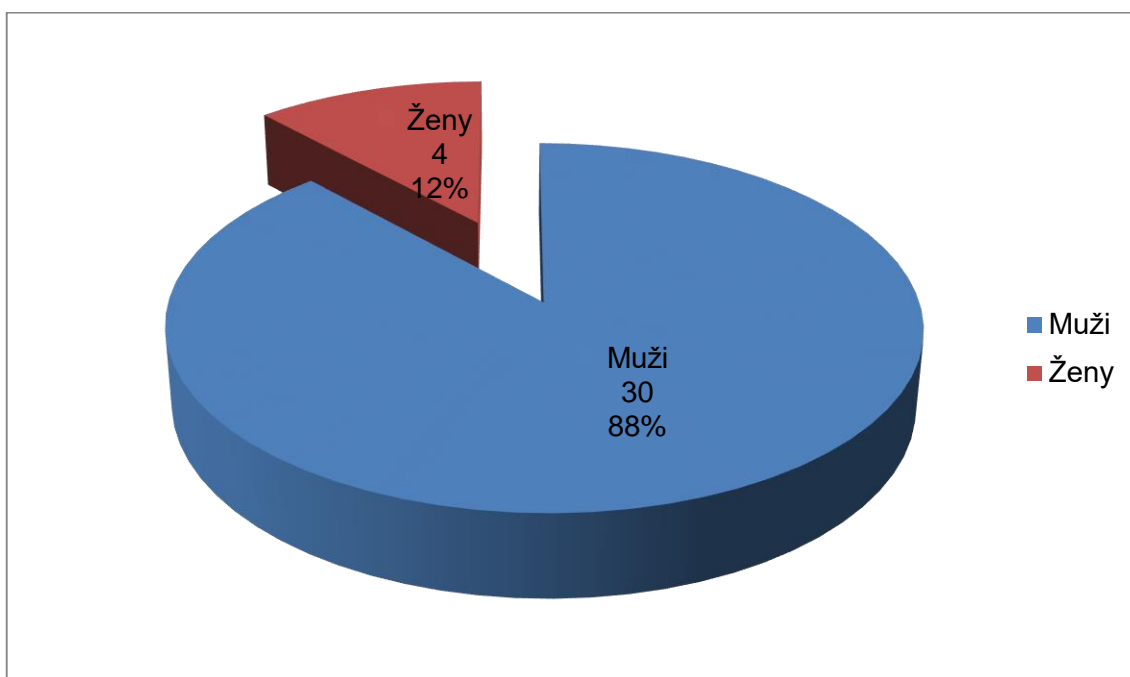
Výzkumné šetření v praktické části bakalářské práce je prováděno na území jedné z městských částí Prahy. Před samotným výzkumem je nutné alespoň ve stručnosti přiblížit tento region. Tato pražská městská část se nachází v jihozápadní části hlavního města, a to přibližně devět kilometrů od centra. Zaujímá rozlohu 1323 hektarů, je osídlena přibližně 64 tisíci obyvateli. Může se pyšnit tím, že je městskou částí s nejnižším věkovým průměrem v Praze, který je 38 roků.

Základním výzkumným souborem jsou respondenti městské části, zkoumaní prostřednictvím již výše zmíněné metody obsahové analýzy spisové dokumentace, konkrétně spisů, které byly řešeny odborem občansko-správním, přestupkovým oddělením, v letech 2011–2015. Nejprve za pomoci jednotlivých ročních statistických přehledů byly vybrány všechny spisy týkající se problematiky občanského soužití dle § 49 zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích v platném znění, spáchanými mezi osobami blízkými. Z celkového počtu 670 spisů, se ve 34 případech jednalo o domácího násilí. V ostatních případech šlo o jednorázové násilí, spojené především s vyhocenou situací v souvislosti s rozvodovým řízením či ukončením vztahu mezi partnery.

4.5 Vyhodnocení empirických údajů

Získané údaje jsou hrubým materiálem, v této fázi jsou to jen čísla, je třeba je vysvětlit, interpretovat, dát do vztahu s dosavadním poznáním a vysvětlit jejich užití v praxi. Data získaná kvantitativní obsahovou analýzou spisových materiálů budou zpracována za pomoci matematicko-statistických postupů do grafů, kde budou uvedena jak v procentech, tak v absolutních číslech a doplněna komentářem. Některé grafy budou doplněny krátkými autentickými úryvky výpovědí (psáno kurzívou) některého z účastníků domácího násilí. Tyto úryvky slouží pro vytvoření představy o tom, co účastníci domácího násilí prožívají. V těchto konkrétních živých případech si můžeme uvědomit, že z pohledu praxe, platí nutnost v řešení jednotlivých případů domácího násilí zjišťovat kauzální souvislosti důkladně, pokud chceme domácí násilí stopnout.

Graf 1: Pohlaví pachatele

Zdroj⁶⁶

Tento graf má dvě proměnné muže a ženy. Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že z celkového počtu 34 pachatelů domácího násilí, se v 30 případech (88 %) jednalo o muže, zatímco pouze ve 4 případech (12 %) byly pachatelkami ženy.

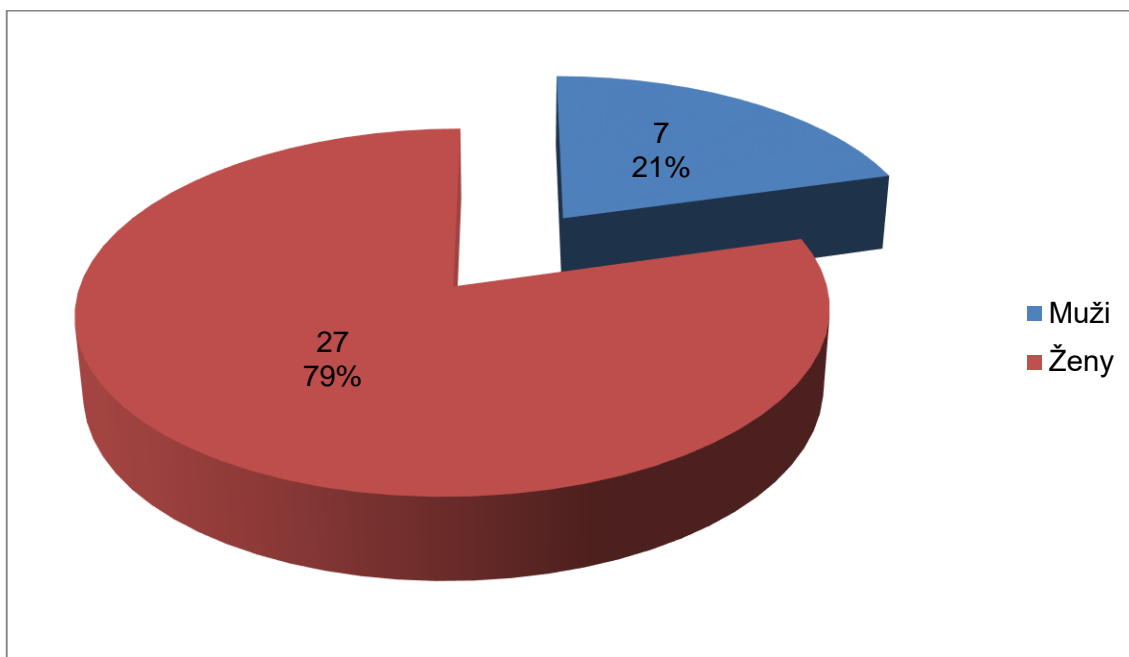
Úryvek výpovědi z úředního protokolu

Obětí je žena, věk 37 let. Pachatelem je manžel, délka manželství je 6 let, délka násilí 2 roky. Oznámení podala sama oběť na Úřadě městské části v roce 2011.

„Někdy v dubnu 2009 mě poprvé fyzicky napadl, bil mě rukama do hlavy, smýkal se mnou o zed'. Odtáhl mě do kuchyně, párkrát mi praštil hlavou o lednici, měla jsem modřiny. Od té doby mě napadal pravidelně, k fyzickému násilí se přidalo psychické, urážel mě, ponižoval. Doma byl zlý a agresivní, bála jsem se ho. Na veřejnosti milý a v pohodě. Napadání byl přítomný náš syn, kterému v roce 2009 byly dva a půl roku. Reagoval tak, že brečel a křičel. Zprvu se manžel omlouval, prosil, abych mu odpustila, později už ne. Policii jsem nevolala, lékaře jsem nenavštívila.“

⁶⁶ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 2: Pohlaví obětí

Zdroj⁶⁷

Tento graf má opět dvě proměnné muže a ženy. V tomto případě byla výzkumem ověřována hypotéza č. 1. Tato hypotéza předpokládala, že častějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy než muži.

Předpoklad byl správný, z celkového počtu 34 případů domácího násilí bylo oběťmi 27 žen (79 %). Nelze však opomenout muže, tedy 7 mužů (21 %), kteří se stali obětí, neboť domácí násilí se týká, byť disproporčně, obou pohlaví.

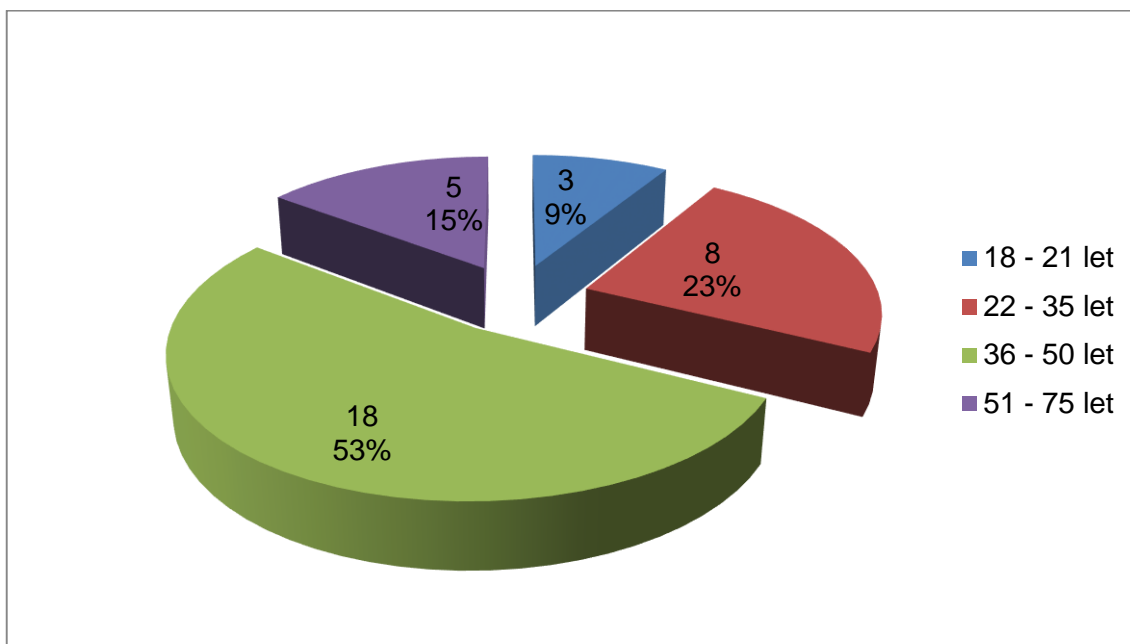
Úryvek výpovědi z úředního protokolu:

Obětí je muž, věk 53, má vysokoškolské vzdělání. Napadán je manželkou, délka násilí 8 let, oznámení podal na Úřadu městské části v roce 2013.

„Za dobu posledních osmi let mi manželka několikrát vyhrožovala, že mne sprovodí ze světa. Já jsem nikdy její výhrůžky nikde policejně neřešil. Nebral jsem je na lehkou váhu, informoval jsem své příbuzné. Cca od roku 2009 se psychické a fyzické ataky, ze strany mé manželky začaly stupňovat. Její útoky kopání, údery pěstmi, házení věcí již byly na mém těle hodně znatelné. Začal jsem si zranění fotit.“

⁶⁷ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 3: Věk pachatelů

Zdroj⁶⁸

Z přestupkových spisů byl také zjišťován věk obětí a pachatelů. Graf č. 3 lze zahrnout do dílčích výzkumných otázek, kterými je zjištění základních sociodemografických údajů o domácím násilí na území zmíněné městské části v Praze.

Z výsledků vyplynulo, že největším počtem s osmnácti pachateli (53 %) je věková hranice v rozmezí 36–50 let. Pouze v pěti případech (15 %) se jednalo o násilnou osobu starší 50 let. U věkové kategorie 22–35 let, byl počet pachatelů osm (23 %), zde se jednalo o mladé páry, zpravidla bezdětné. U nejmladší věkové kategorie 18-21 let s počtem tří pachatelů (9 %) se jednalo o případy, kdy obětí byli rodiče, případně prarodiče.

Úryvek z výpovědi do úředního protokolu.

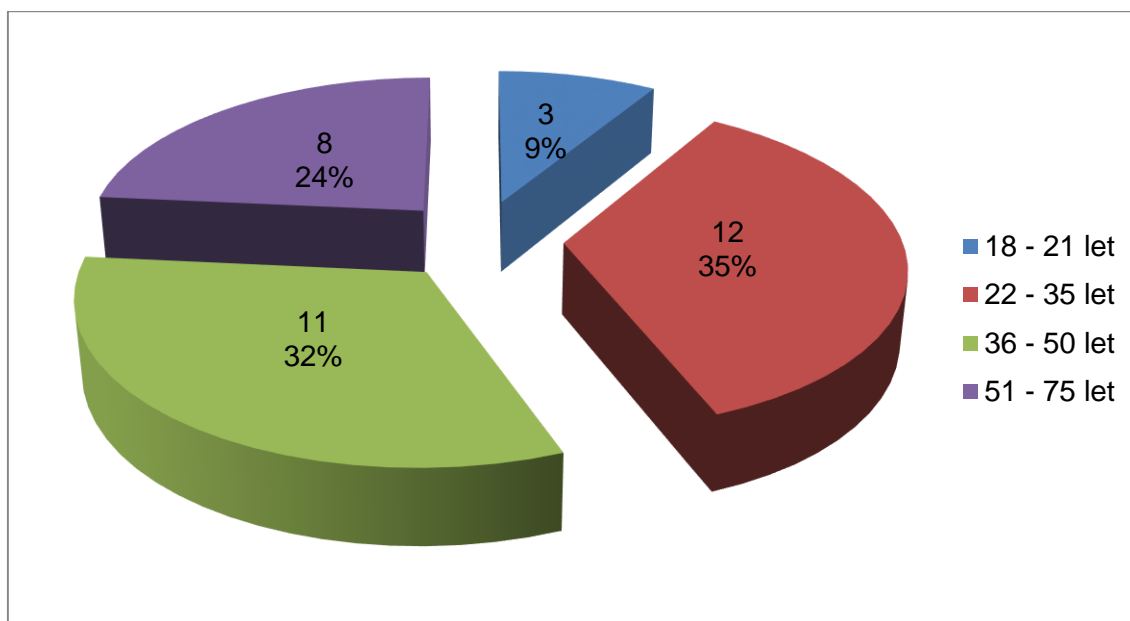
Obětí je žena, věk 53 let, délka násilí 5 let. Tato žena je napadána vlastním synem, který je drogově závislý, rok 2015.

„Když zemřela moje matka, začala se u syna projevat agrese. Začal mě dost tvrdě terorizovat, honil mě po bytě s nožem, nadával mi, kopal mě. Na otázku, zda se násilí stupňovalo, uvádím, že ano. Vygradovalo to zraněním v roce 2014, kdy mi zlomil dvě žebra. V době trvání soudu ohledně zlomených žeber jsem stíhání zastavila. Na otázku proč syna stále pouštím domů, uvádím, že je to můj jediný syn, se kterým mám

⁶⁸ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

soucit, i když mě týrá. Kontaktovala jsem intervenční krizové centrum, tam mi bylo doporučeno, abych požádala o vykázání syna. Kromě fyzických útoků, mě syn týrá i psychicky, kdy mě prosí o pomoc, nebo mě zavírá v domácích šatech venku. Mám z něj extrémní strach.“

Graf 4: Věk obětí

Zdroj⁶⁹

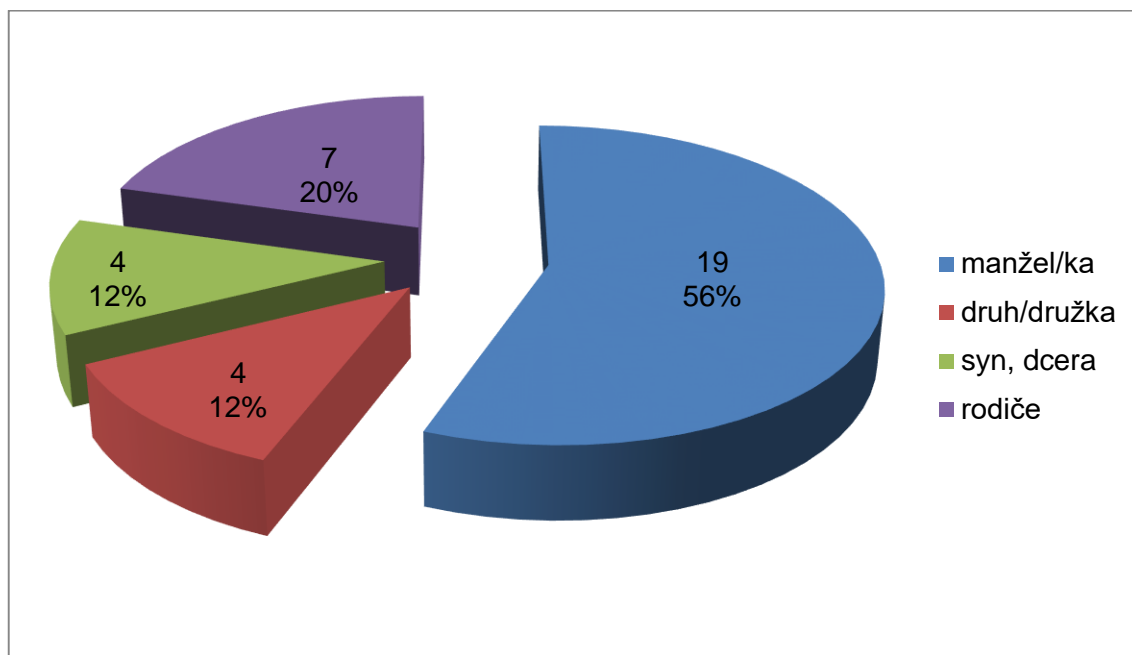
I tento graf nám pomáhá vytvořit obraz základních sociodemografických údajů o domácím násilí na území Městské části Prahy.

Z výsledků tohoto grafu se dá říci, že věk obětí se nijak významně neodlišuje. Vyjma nejmladší věkové kategorie 18–21 let, kde jsou tři (9 %) oběti. Ostatní věkové kategorie jsou téměř vyrovnané, věková kategorie 22–35 let s počtem dvanácti (35 %) obětí, věková kategorie 36–50 let s počtem jedenáct (32 %) obětí, věková kategorie 51–75 let s počtem osm (24 %) obětí.

„Chtěla bych zde poznamenat, že jako pracovnice přestupkového oddělení jsem měla možnost se s některými oběťmi potkat tvář v tvář. Zpravidla ženám bych jejich věk nehádala, působily na mě unaveně, utrápeně, zejména ty, u kterých bylo domácí násilí již dlouhodobé.“

⁶⁹ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 5: Vztah oběti k pachateli

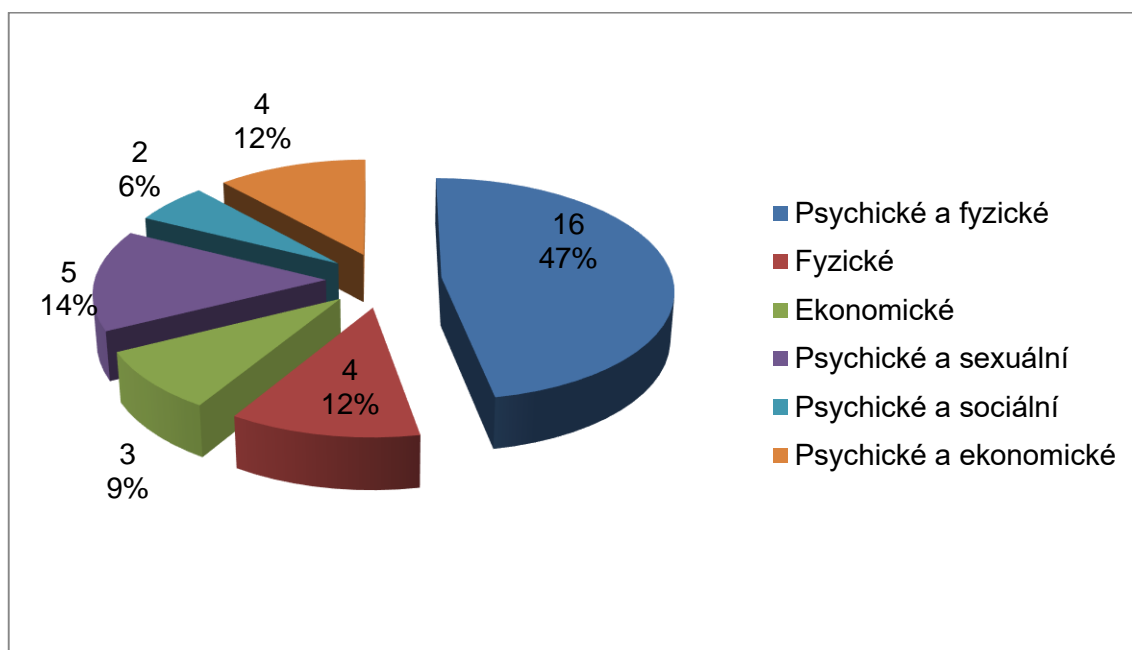
Zdroj⁷⁰

Při domácím násilí zaznamenáváme tři základní skupiny vztahů, mezi kterými dochází k domácímu násilí. V prvním případě se jedná se o vztah partnerský, sem lze zařadit vztah manžel-manželka, druh-družka, a vztah mezi registrovanými partnery. Druhou skupinou jsou vztahy mezigenerační, zde dochází k násilí mezi rodiči a dětmi, případně prarodiči. Třetí skupinou je vztah sourozenecký, ten však v tomto průzkumu nebyl zaznamenán.

Výsledky výzkumu ukázaly, že nejčastěji k násilí dochází mezi manželi, celkem v devatenácti případech z celkového počtu 34, což tvoří 56 % ze všech napadení. U čtyř (12 %) případů se jednalo o vztah druh-družka. Ve všech těchto případech se jednalo o násilí mezi mužem a ženou. Nebyl zaznamenán ani jeden případ, kdy by k násilí docházelo mezi partnery stejného pohlaví. Ve zbývajících případech docházelo k násilí mezigeneračnímu, kdy v sedmi (20 %) případech byli rodiče obětí svých vlastních dětí a ve čtyřech (12 %) případech napadali rodiče děti.

⁷⁰ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 6: Druh násilí

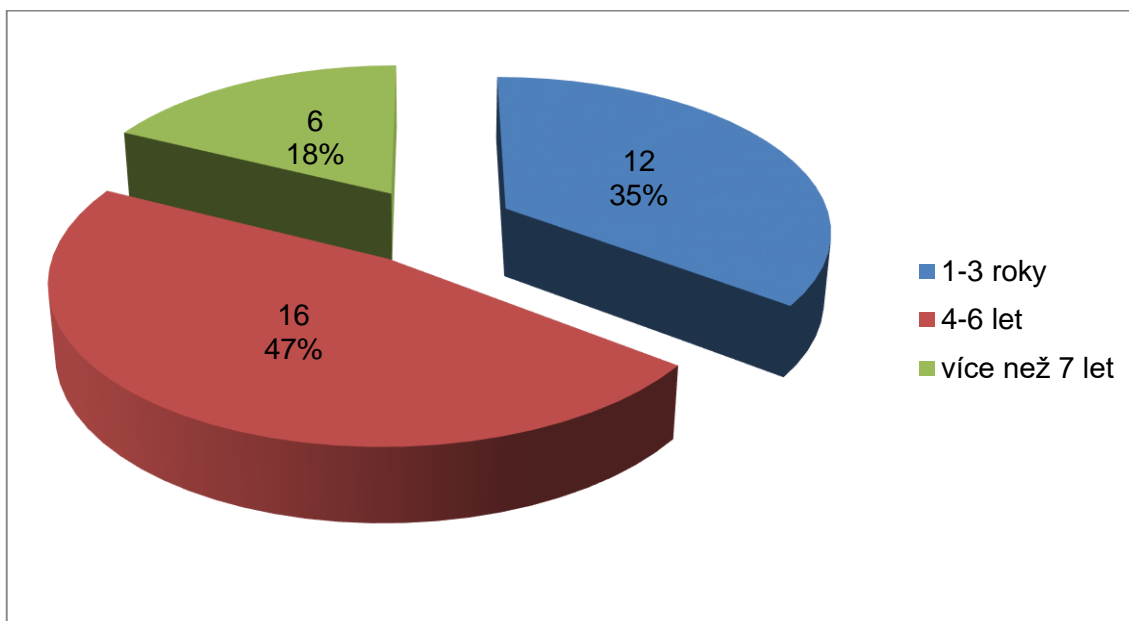
Zdroj⁷¹

Teoretická část této bakalářské práce uvádí propojenost psychického násilí s ostatními druhy násilí. Je to dáno tím, že oběť se v průběhu násilí musí vyrovnávat s tím, že jí ubližuje blízká osoba. Na základě tohoto tvrzení byla vytvořena hypotéza č. 2. Předpokládáme, že psychické násilí se více jak v 60 % případů vyskytuje v kombinaci s jiným druhem násilí.

Z celkových 34 analyzovaných spisů bylo ve 24 případech přítomno psychické násilí, které se ani v jednom případě nevyskytovalo samostatně, ale vždy bylo spojeno s jiným druhem násilí. Nejčastější formou násilí je kombinace psychického a fyzického násilí, ta byla zjištěna celkem v šestnácti případech (47 %). Další kombinací je násilí psychické a sexuální, a to v počtu pěti případů (14 %). Kombinace psychického s ekonomickým násilím byla zaznamenána u čtyř případů (12 %). V nejmenším počtu se vyskytuje kombinace psychického a sexuálního násilí, jedná se pouze o dva případy (6 %). Samostatně se vyskytujícím druhem násilí, je násilí ekonomické v počtu tří (9 %) a fyzické v počtu čtyř (12 %) případů. Výsledky tohoto šetření zcela jasně potvrdily hypotézu č. 2, neboť u více jak 60 % případů bylo zaznamenáno psychické násilí v kombinaci s jiným druhem násilí. Je tedy zřejmé, že psychické násilí jde viditelně „ruku v ruce“ s ostatními druhy násilí.

⁷¹ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 7: Délka násilí

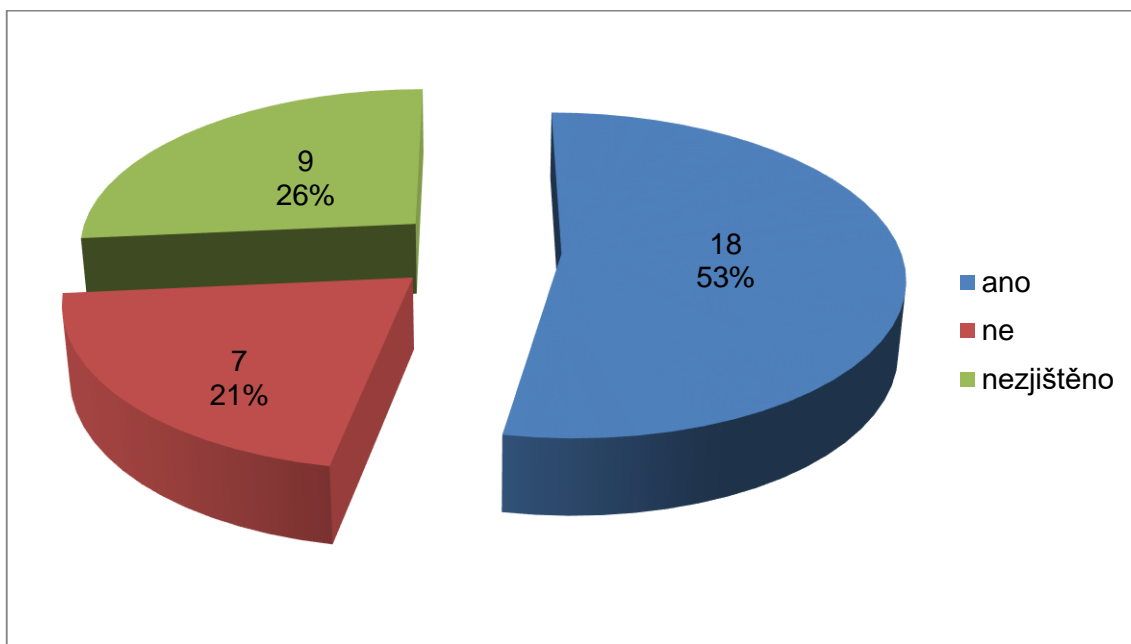
Zdroj⁷²

Délka násilí je v tomto grafu rozdělena do třech kategorií: 1–3 roky, 4–6 let, více než 7 let. Proměnné v tomto grafu nezasahují do žádné z hypotéz, jsou zdrojem ke stanovení dílčích cílů.

Výzkumem bylo zjištěno, že oběti domácího násilí vyhledávají pomoc až po delší době. Šestnáct obětí (47 %) vyhledalo pomoc v rozmezí 4–6 let trvání násilí. Při násilí trvajícím 1–3 roky vyhledalo pomoc dvanáct obětí (35 %). U násilí, které trvalo déle než 7 let, vyhledalo pomoc šest (18 %) obětí. Důvodem, proč oběti vyhledávají pomoc až po delší době násilí, je jejich obava, stud a také popírání skutečnosti, že právě oni jsou obětí domácího násilí.

⁷² Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 8: Docházelo v primární rodině agresora k domácímu násilí

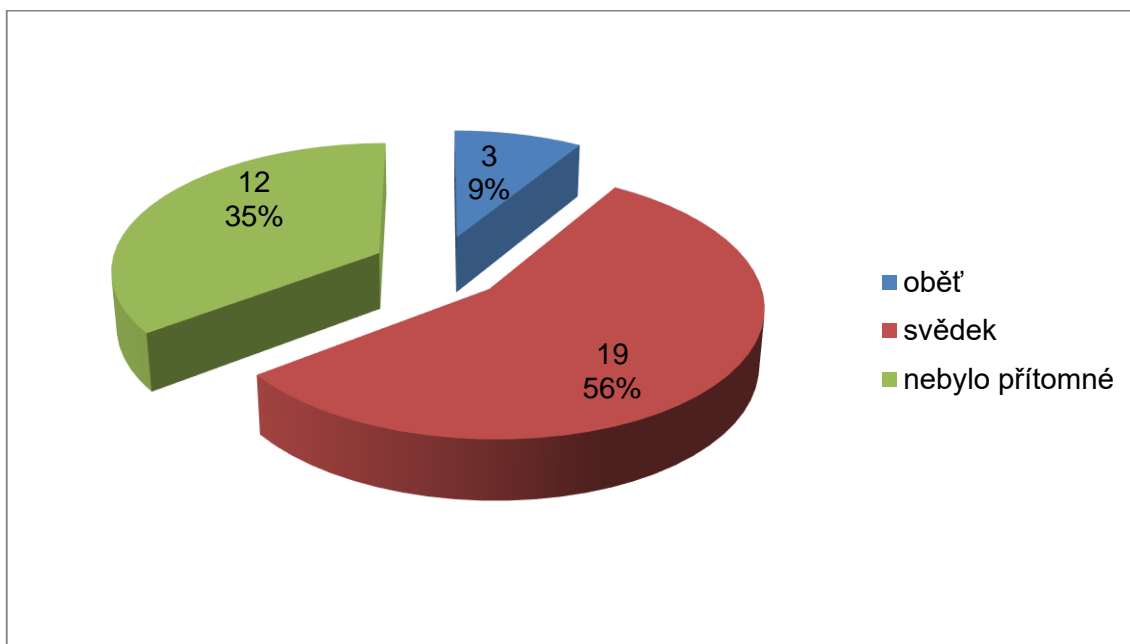
Zdroj⁷³

Tento graf slouží k ověření hypotézy č. 3 – Předpokládáme, že více jak polovina agresorů zažila i ve svém dětství násilí a tyto získané zkušenosti z primární rodiny si přenáší do dospělosti.

Výsledky výzkumu byla potvrzena hypotéza č. 3, více jak polovina agresorů zažila násilí v primární rodině. Z celkového počtu 34 agresorů jich osmnáct (53 %) zažilo, případně bylo svědkem, násilí v primární rodině. U devíti (26 %) nebylo zjištěno, zda v primární rodině docházelo k násilí a u sedmi (21 %) bylo zjištěno, že v jejich primární rodině k násilí nedocházelo.

⁷³ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 9: Přítomnost nezletilých dětí u domácího násilí

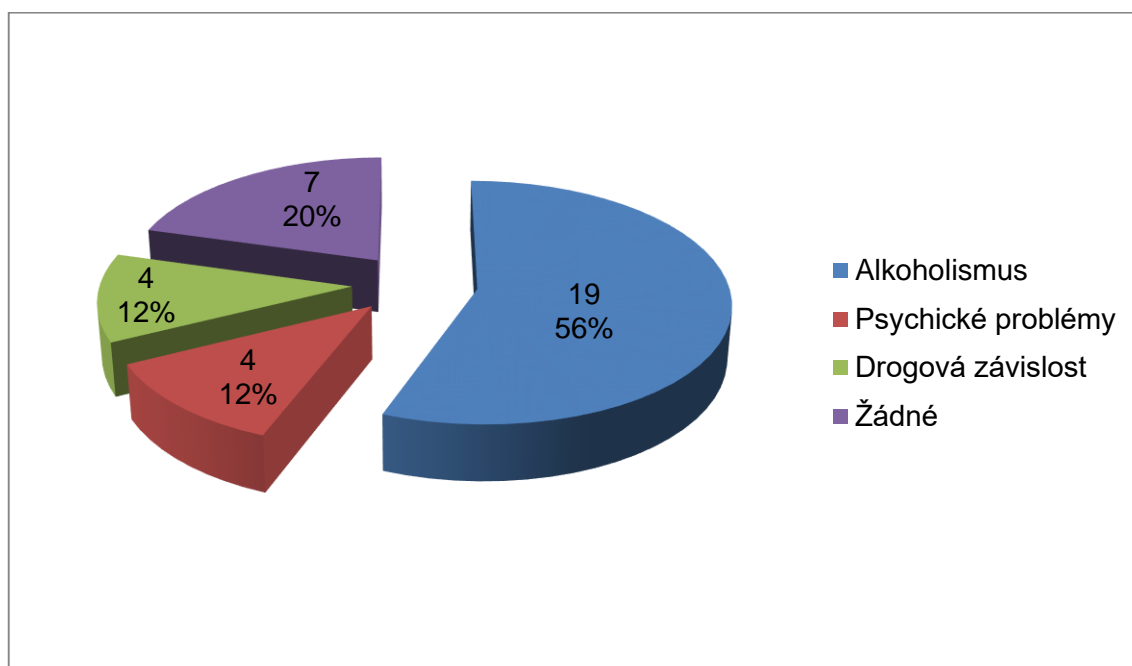
Zdroj⁷⁴

Tento graf přiblíží problematiku dětí přítomných u násilí. Zájem o situaci dětí žijících uprostřed domácího násilí roste. Skutečností je, že domácí násilí prožívají děti různých věkových kategorií. V návaznosti na zjištění přítomnosti dětí při násilí, byla vytvořena hypotéza č. 4 – Předpokládáme, že ve většině případů dochází k domácímu násilí za přítomnosti nezletilých dětí agresora a oběti.

V převážné většině byly nezletilé děti přítomné domácímu násilí. Devatenáct dětí (56 %) bylo přítomno v pozici svědka a tři děti (9 %) byly samotnými oběťmi domácího násilí. Ve zbývajících dvanácti případech u násilí nebyly děti přítomné vůbec.

⁷⁴ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 10: Spouštěče domácího násilí

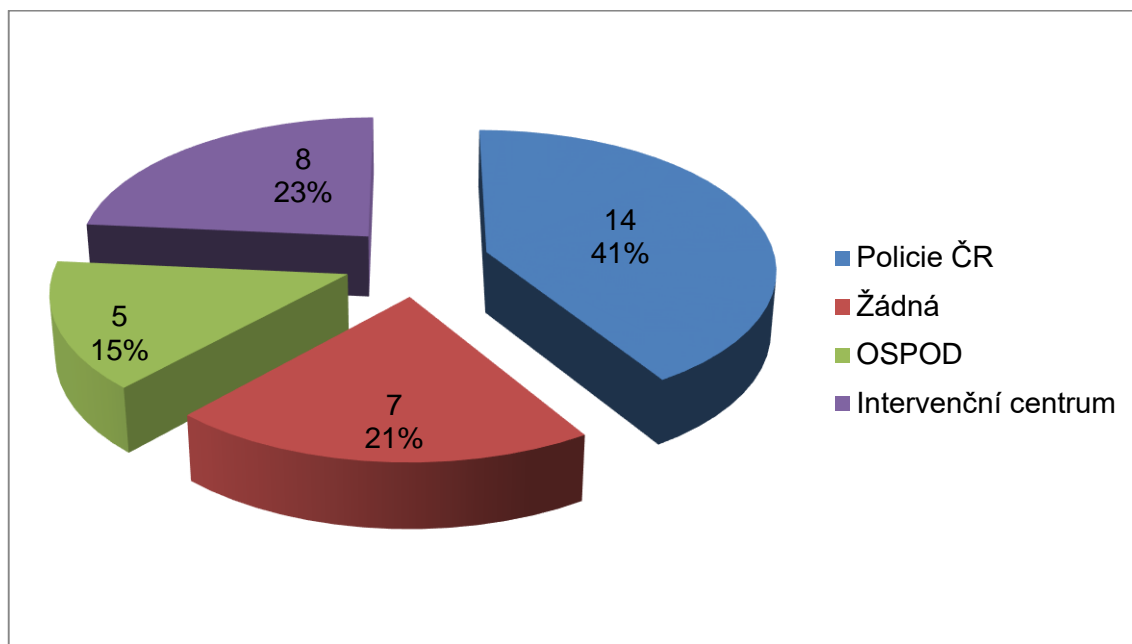
Zdroj⁷⁵

Tento graf znázorňuje vliv sociálně-patologických jevů na pachatelovo chování. Alkohol a jiné návykové látky jsou rizikovými faktory při domácím násilí, nemůžeme je označit za příčiny, ale za spouštěče.

Výsledky výzkumu prokázaly požití alkoholu před incidentem či dlouhodobé problémy s alkoholem u devatenácti (56 %) pachatelů. Mimo závislosti na alkoholu, byla shodně u čtyř (12 %) pachatelů zjištěna drogová závislost a psychické problémy.

⁷⁵ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 11: Organizace, které oslovila oběť při hledání pomoci

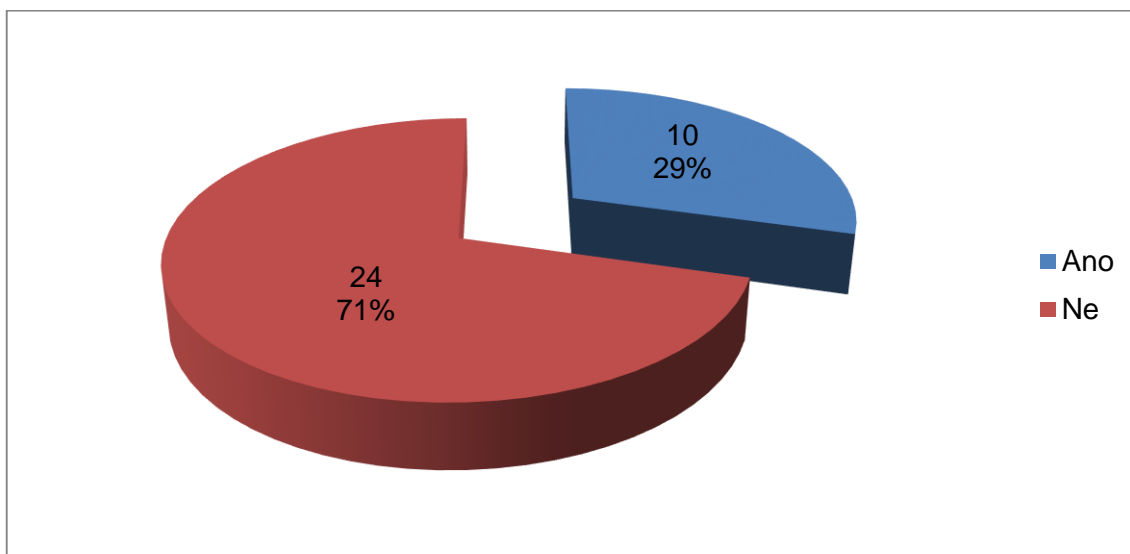
Zdroj⁷⁶

Ti, jež se stanou oběťmi domácího násilí, potřebují pomoc, zpravidla jsou v takové situaci, kdy si již sami pomoci nedokážou. Cílem tohoto grafu je zjistit, na jaké instituce se obracejí oběti domácího násilí. V grafu jsou zaznamenány pouze ty instituce, jež vyhledaly oběti v analyzovaných spisech.

V tomto případě se u sedmi obětí (21 %) jednalo o první způsob řešení domácího násilí. U intervenčních center v minulosti vyhledalo pomoc osm (23 %) obětí. Čtrnáct (41 %) obětí ve spisových materiálech uvedlo, že se v minulosti obrátili na Policii ČR, zpravidla v okamžiku, kdy docházelo k napadání, a oběť měla pocit, že pachatel překročil únosnou hranici. Pět obětí (15 %) vyhledalo pomoc u Orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), neboť násilí jsou přítomné jejich nezletilé děti.

⁷⁶ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 12: Vykázání pachatele domácího násilí v minulosti

Zdroj⁷⁷

Od 1. 1. 2007 má Policie ČR oprávnění vykázat na 10 dnů ze společného bydlení a jeho okolí násilnou osobu. Tento graf nám slouží pro stanovení dílčích cílů této práce.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že z počtu 34 pachatelů bylo v minulosti deset (29 %) pachatelů vykázáno. Dva z těchto pachatelů byli vykázáni opakovaně. Dvacet čtyři (71 %) pachatelů nebylo nikdy vykázáno.

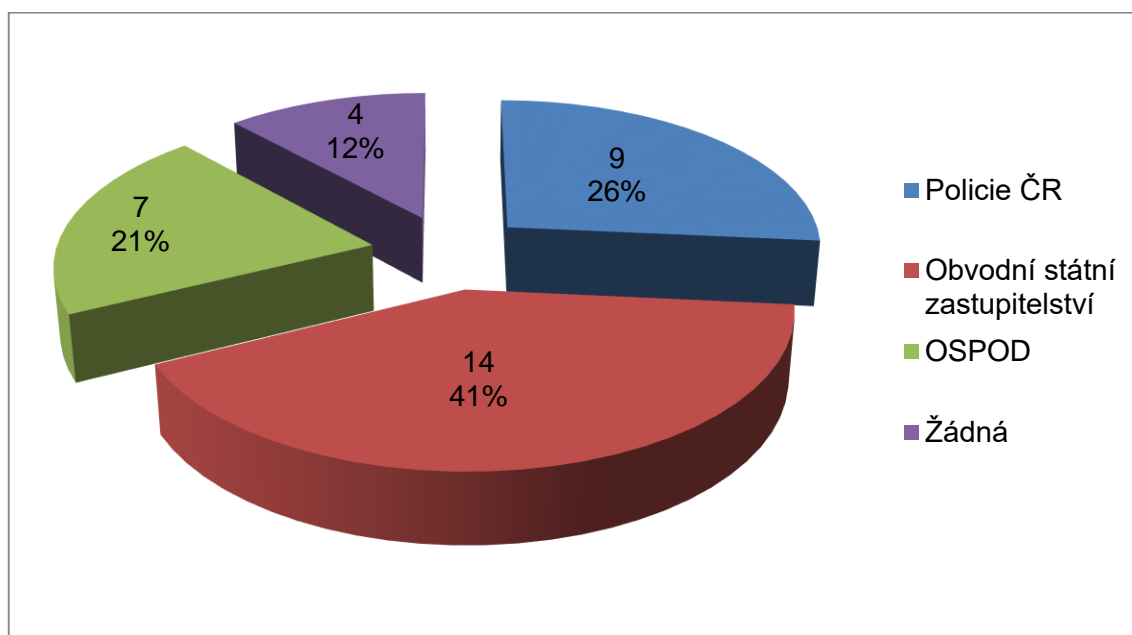
Úryvek výpovědi z úředního protokolu.

Obětí je žena, věk 47 let, délka násilí 10 let, pachatelem je její manžel, který byl již 3x vykázán PČR. Oznámení postoupeno od OSPOD v roce 2012 – úryvek výpovědi dcery oběti a pachatele.

„Táta byl hodně agresivní, hlavně vůči mamce. Byla jsem tomu i přítomná, pamatuju si hlavně ty řeči, sprostá slova. Táta chodil domů často opilý, tím pádem byl agresivní. Máma se mi občas svěřovala o incidentech, kdy jí táta ubližoval. Třeba jednou jeden z příkladů, který jsem viděla, bylo to po druhém vykázání: Táta mámě hodně nadával, křičel, ať se chystá do márnice, že brzy umře. Začal ji kopat do hýždí, do břicha. Vzal ji za hlavu a mlátil ji s ní o palandu. Máma se nemohla z pokoje dostat ven, pak nějak proklouzla.“

⁷⁷ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Graf 13: Organizace informované o domácím násilí

Zdroj⁷⁸

Při řešení problematiky domácího násilí je nutná interdisciplinární spolupráce mezi jednotlivými institucemi. V tomto grafu jsou uvedeny instituce, které byly informovány o probíhajícím domácím násilí.

Výsledky tohoto grafu uvádějí spolupráci mezi jednotlivými institucemi. Obvodnímu státnímu zastupitelství bylo dáno k posouzení, zda nebyla naplněna skutková podstata trestného činu, postoupeno čtrnáct (41 %) spisů. O sedmi (21 %) spisech byl informován Orgán sociálně právní ochrany dětí. Devět (26 %) spisů si vyžádala Policie České republiky. O čtyřech (12 %) spisech nebyla vyrozuměna žádná instituce.

4.6 Verifikace hypotéz a shrnutí

Analýzou spisových materiálů Úřadu městské části Praha, z let 2011–2015, byla získávána data o obětech a pachatelích domácího násilí. Tato analýza sloužila k verifikaci či falzifikaci předem vytvořených hypotéz.

H1 – Předpokládáme, že častější obětí domácího násilí jsou ženy než muži.

⁷⁸ Autorka práce, 2016 (vlastní šetření).

Prvním sledovaným aspektem bylo pohlaví oběti. Analýzou všech třiceti čtyř přestupkových spisů bylo zjištěno, že oběťmi domácího násilí jsou ženy i muži. Rozhodující skutečností pro verifikaci první hypotézy byl počet ženských obětí, který v analyzovaných spisech byl naprosto převažující. **První hypotéza byla verifikována**, zároveň i plně odpovídá všem dosavadním statistickým údajům, kde jsou ženy uváděny také jako nejčastější oběti domácího násilí.

H2 – Předpokládáme, že psychické násilí se ve více jak v 60 % vyskytuje v kombinaci s jiným druhem násilí.

Druhý předpoklad vycházel z kapitoly 1.2 této bakalářské práce. Tato kapitola uvádí, že psychické násilí je spojeno se všemi ostatními druhy násilí, což je dáno tím, že oběť se po celou dobu napadání, musí vyrovnávat se skutečností, že ji týrá blízká osoba. Na základě tohoto zjištění byl vytvořen předpoklad pro hypotézu č. 2. Po provedené analýze spisů vyplynulo, že psychické násilí se vyskytovalo v 79 % případů. Ani jedna z obětí neuvedla, že by se setkala pouze s psychickým násilím, tento druh násilí byl vždy uváděn v kombinaci s jiným druhem násilí, přičemž nejčastěji uváděnou kombinací bylo psychické a fyzické násilí. Oběti ve svých výpovědích často uváděly, že byly vulgárně uráženy, ponižovány, zesměšňovány, až postupně ztratily sebeúctu, sebevědomí. V tomto případě je třeba upozornit na závažnost psychického násilí, proti kterému se oběť těžko brání, je neočekávané a zpravidla útočí na nejcitlivější místo. **Hypotéza č. 2 byla verifikována.**

H3 – Předpokládáme, že častěji se u pachatelů vyskytuje transgenerační přenos domácího násilí do dospělosti.

I tento předpoklad byl vytvořen na základě teoretické části bakalářské práce. V kapitole 1.4 je jako jedna z možných příčin agresorova jednání zmíněno chování naučené podle vzoru. Lze tedy říci, že násilí má původ v násilí, kdo byl jako dítě bit, s největší pravděpodobností i on sám se bude v dospělosti dopouštět násilí. Spisovou analýzou bylo zjišťováno, kolik pachatelů zažilo ve své primární rodině násilí. Do těchto údajů byli zahrnuti pachatelé, kteří ve své primární rodině zažili domácí násilí, ať již jako jeho oběti či svědci. Z analyzovaných spisů vyplynulo, že k násilí docházelo ve více jak v polovině primárních rodin, tedy rodin, kde agresor vyrůstal. U jedné čtvrtiny agresorů se tato skutečnost nepodařila zjistit, z tohoto se dá usoudit, že procento rodin, kde docházelo k násilí, by mohlo být ještě větší. **Hypotéza č. 3 byla verifikována.**

H4 – Předpokládáme, že ve většině případů dochází k domácímu násilí za přítomnosti nezletilých dětí agresora a oběti.

I přesto, že informovanost o domácím násilí stoupá, nelze zamezit tomu, aby děti oběti a agresora byly přítomné jednotlivým incidentům domácího násilí. Rodina, kde dochází k domácímu násilí a ve které vyrůstají nezletilé děti, má ohromný vliv na mezigenerační přenos násilných vzorů chování do dospělosti. V dospělosti jim přijde normální nechat si ubližovat, nebo naopak mají pocit, že pouze za pomoci násilí dosáhnout toho, co chtějí. Výsledky analýzy spisů potvrdily i čtvrtou hypotézu. Z počtu 34 případů byly ve 22 přítomné děti, tyto děti jsou ohroženy nejen závažnou situací v rodině, ale zvyšuje se také u nich vznik rizikového chování v dospělosti. **Hypotéza č. 4 byla verifikována.**

H5 – Předpokládáme, že nejčastějším spouštěčem domácího násilí je závislost na alkoholu.

Alkohol, ale i jiné návykové látky lze považovat za rizikový faktor spojeným se vznikem domácího násilí. Nelze je však považovat za příčiny domácího násilí, je jim připisována role spouštěče. Alkohol je tedy jakýmsi zesilujícím prvkem domácího násilí. Alkohol u agresora snižuje sebekontrolu, dává mu odvalu a sílu, později slouží jako výmluva. V žádném případě s ním však domácí násilí nelze omlouvat. Požití alkoholu před incidentem, nebo dlouhodobější závislost na alkoholu byla zjištěna u 56 % agresorů. **Hypotéza č. 5 byla verifikována.**

Shrnutí

Na základě výsledků analýzy 34 přestupkových spisů Úřadu městské části Praha z let 2011–2015, byly vytvořeny základní charakteristické znaky domácího násilí na území této městské části.

- Pohlaví pachatelů; analýzou bylo zjištěno, že ve více jak třech čtvrtinách případů domácího násilí, byli pachateli muži.
- Pohlaví obětí; zde zcela s jasnou převahou byly oběťmi domácího násilí ženy.
- Dalším sledovaným aspektem byl věk pachatelů a obětí. Nejčastějším věkem pachatelů na území městské části je věková hranice 36–50 let. Při určování věku obětí nebyla zjištěna žádná věková skupina, která by se nějak výrazně odlišovala v počtu obětí. Zároveň ani žádná z odborných publikací neuvádí, že by věk měl vliv na skutečnost, zda se osoba stane obětí či pachatelem domácího násilí.
- Neméně důležitý aspekt, který byl sledován, je vzájemný vztah mezi obětí a pachatelem domácího násilí. Ve většině případů se jednalo o vztah mezi

manželi. Nelze však opomenout vztah rodiče a děti, tedy násilí mezigenerační, které tvořilo více jak jednu čtvrtinu případů.

- Druh násilí; zcela minimálně dochází výlučně k jednomu druhu násilí. Výsledky výzkumu bylo zjištěno, že na území městské části je převažujícím druhem násilí psychické, které převládá v kombinaci s fyzickým násilím.
- Délka domácího násilí; opět jeden z důležitých aspektů. Téměř u poloviny analyzovaných spisů se jednalo o násilí trvající v délce 4–6 let. Násilí, trvající déle než 7 let uvedlo šest obětí. Mohlo by se tedy zdát, že informovanost o domácím násilí vzrůstá, oběti vyhledávají pomoc dříve a délka násilí se zkracuje.
- Domácí násilí a transgenerační přenos; téměř polovina pachatelů z analyzovaných spisů zažila domácí násilí ve své primární rodině. Toto naučené chování uplatňují ve své současné rodině, kde jsou opět přítomné jejich nezletilé děti. Výsledky výzkumu byla zjištěna přítomnost dětí u jednotlivých aktů domácího násilí, a to téměř ve třech čtvrtinách analyzovaných spisů.
- Alkohol; jako nejčastější spouštěč domácího násilí, byl uváděn alkohol. Mezi dalšími negativními vlivy, které ovlivňují chování pachatele, byla zjištěna drogová závislost a psychické problémy.
- Spolupráce mezi Úřadem městské části a jednotlivými organizacemi; Aby byla zajištěna, co nejlepší pomoc obětem domácího násilí, je nutná spolupráce mezi jednotlivými organizacemi. Výsledky výzkumného šetření potvrdily výraznou spolupráci mezi jednotlivými organizacemi. Zjištěná data dokládají, že tři čtvrtiny obětí svou tíživou životní situaci řešily již delší dobu. Téměř polovina z těchto obětí dříve, než se obrátila na úřad městské části, hledala pomoc u Policie ČR. V těchto případech také ve velké míře došlo i k vykázání agresorů, někteří z nich byli vykázáni i opakovaně. U intervenčních center nebo Orgánu sociálně právní ochrany dítěte vyhledalo pomoc třináct obětí. U sedmi obětí se jednalo o první pomoc v boji s domácím násilím. Stejným způsobem funguje i spolupráce ze strany úřadu městské části s dalšími institucemi. Z celkového počtu 34 případů domácího násilí byly mimo čtyř spisů všechny předány jiným organizacím k dalšímu řešení. Lze tedy usuzovat, že spolupráce mezi jednotlivými organizacemi je na dobré úrovni.

ZÁVĚR

Domácí násilí je téma, o kterém se v české společnosti dříve mnoho nemluvalo. Dnes se toto téma, které je velmi závažným patologickým jevem, stalo fenoménem. Je dobře, že se o něm tolik mluví, neboť nám to dává podnět s ním bojovat. Dalo by se říci, že život v době, která je moderní, progresivní, napěchovaná neuvěřitelným množstvím možností, vymožeností a zážitků, by měl být životem bez násilí, ale není. Současná postmoderní doba s sebou přinesla přerozdělování rolí, anonymitu prostředí a nezájem ostatních o život druhých lidí.

V úvodu práce jsme si stanovili za cíl zmapovat závažnost tohoto fenoménu a nalezení základních charakteristických forem a podob domácího násilí na území jedné z pražských městských částí. Aby bylo možné co nejlépe dosáhnout cíle, bylo nutné vytvořit teoretický základ práce. Celou bakalářskou práci jsme tedy rozdělili na dvě hlavní části.

V teoretické části práce byla nejprve za pomoci odborné literatury vysvětlena problematika domácího násilí. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které je aktuální, nebyl problém s vyhledáním dostatečného množství odborné literatury. Velké množství informací bylo dostupných i na internetu, zde jsme ale dali přednost pouze ověřeným zdrojům. Na základě těchto informací jsme vypracovali ucelený přehled o domácím násilí, jeho pachatelích, obětech a zmínili jsme i některé z možností, kde lze hledat pomoc.

Praktická část se týkala již konkrétních případů domácího násilí, které byly zaznamenány jedním z městských úřadů Hlavního města Prahy. Základní technikou získávání informací o obětech a pachatelích byla analýza spisové dokumentace. Výsledky analýzy byly zpracovány do grafů, přičemž každý graf byl doplněn komentářem, případně k němu byly vloženy krátké ukázky úryvků výpovědí účastníků domácího násilí. Na základě stanoveného cíle bylo vytvořeno pět předpokladů, které vycházely z teoretického výkladu. Výsledky výzkumu ukázaly, že v převážně většině se dopouštěli násilí muži na ženách. Za násilnou osobu dle výzkumu můžeme označit muže ve věku 36–50 let, u kterého se projevuje závislost na alkoholu. U věku oběti nebyla prokázána žádná věková hranice, která by vykazovala výraznější prvky ohrožení domácím násilím. Lze tedy usoudit, že věk oběti není rozhodujícím faktorem pro vznik násilí. Ve většině případů docházelo k napadání v manželství. Na vzestupu však začíná být i násilí mezigenerační, kterého se v převážné většině dopouští děti na svých rodičích, a to zpravidla chlapci na svých matkách. Psychické násilí lze označit za

násilí doprovodné, nebylo uváděno jako samostatně se vyskytující, ale vždy v kombinaci s jiným druhem, přičemž nejčastějším je kombinace psychického a fyzického násilí. Ve velkém procentu agresori pocházejí z rodin, ve kterých docházelo k domácímu násilí. Smutnou skutečností je, že ve více jak v polovině případů násilí byly přítomné děti oběti a pachatele. Zde se tedy ukazuje vliv primární rodiny na chování pachatele. Dá se předpokládat, že i tyto děti se v dospělosti stanou agresory, případně obětí násilí. Jako velmi úspěšnou hodnotíme spolupráci s ostatními subjekty, které se zabývají danou problematikou. Za zvlášť významnou lze považovat spolupráci s Policií České republiky, kdy tato neslouží pouze k předávání kontaktů, ale podílí se i na osvětě obětí. Bohužel než se oběť rozhodne svou situaci razantně řešit, leckdy musí dojít i k opakovanému vykázaní agresora.

Na závěr je nutné zmínit, že problematika domácího násilí již není úplným tabu. Důležitým a stěžejním opatřením, které může vést ke zmírnění toho jevu, je prevence, modernizace legislativy a vzdělávání odborníků, kteří přicházejí do kontaktu s pachateli a oběťmi domácího násilí. Domníváme se, že výsledky této práce mohou sloužit jako zdroj informací nejen veřejnosti, ale i pracovníkům úřadu městské části při poskytování pomoci ohroženým osobám, zejména při jednání s klienty. Jako doporučení do praxe, bychom zdůraznili nutnost spolupráce pomáhajících organizací. Tato práce ukázala, že při poskytování pomoci ohroženým osobám, nelze vycházet pouze z pravomocí jedné instituce, v boji s domácím násilím je nutná interdisciplinární spolupráce, jejímž cílem musí být vzájemné předávání informací, zkušeností a v neposlední řadě i poskytnutí zpětné vazby mezi jednotlivými institucemi. Je nutné si uvědomit, že násilí nesmíme přehlížet, bagatelizovat, ani o něm mlčet. Není přece možné, aby lidem v rodině, v manželství byla upírána základní práva na jejich lidskou důstojnost. A je jedno, kolik jim je let a v jakém svazku žijí, každý z nás má právo na svou svobodu a důstojnost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BUSKOTTE, A. a L. VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ (ed.). *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- CONWAY, H. L a J. ŠKODA. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- DALIGAND, L. a V. BEDIN. *Násilí v partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0718-4.
- FISCHER, S. a J. ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí*. Praha: Rosa, 2008.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.
- KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*, Praha. Orbis, 1962. ISBN 11-080-62
- MATĚJČEK, Z., J. DUNOVSKÝ a Z. DYTRYCH. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- NEDVĚDOVÁ, A., L. VANÍČKOVÁ a Z. CHOMOVÁ. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. První vydání. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010.
- NOVOTNÝ, O., J. ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-376-8a.
- POKORNÝ, V., A. TOMKO a J. TELCOVÁ. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 3., rozš. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. ISBN 80-86568-04-0.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŠEVČÍK, D., N. ŠPATENKOVÁ a J. KOUTEK. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

VARGOVÁ, B. a M. VAVROŇOVÁ. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*. Praha: Rosa., 2006.

VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: proFem, 2010. ISBN 978-80-903626-9 -7.

VOŇKOVÁ, J. a I. SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2., přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7 -3.

VÝROST, J. a I. SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

ACORUS. *Domácí násilí* [online]. [cit. 2015-09-06]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: Muži jako oběti domácího násilí* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>

ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: Zatím víme víc o ohrožených osobách* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>

KNÁPKOVÁ, D. a M. TÓTHOVÁ. *Dny práva: Days of Law* [online] Brno: Masarykova univerzita, 2009, CD-ROM. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné také z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/intro.html

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010. 2010. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

REZKOVÁ, A. *Sedmá generace: Divná podoba lásky* [online]. [cit. 2015-09-13]. Dostupné z: <http://www.sedmagerace.cz/text/detail/divna-podoba-lasky>

Sněmovní tisk 828/0, část č. 1/2: *Novela z. ochrana před domácím násilím*. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=828&ct1=0>

WESTPHALOVÁ, L. *Dny práva: Days of Law*. [online] Brno: Masarykova univerzita, 2009, CD-ROM [cit. 2015-09-19]. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Westphalova_Lenka_\(1796\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Westphalova_Lenka_(1796).pdf)

Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2009, částka 11. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>

Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2012, částka 33. Dostupné z [http:// http://www.sagit.cz/info/sb12089](http://www.sagit.cz/info/sb12089)

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví pachatele	36
Graf 2: Pohlaví oběti.....	37
Graf 3: Věk pachatelů.....	38
Graf 4: Věk obětí	39
Graf 5: Vztah oběti k pachateli	40
Graf 6: Druh násilí	41
Graf 7: Délka násilí.....	42
Graf 8: Docházelo v primární rodině agresora k domácímu násilí.....	43
Graf 9: Přítomnost nezletilých dětí u domácího násilí	44
Graf 10: Spouštěče domácího násilí.....	45
Graf 11: Organizace, které oslovila oběť při hledání pomoci	46
Graf 12: Vykázání pachatele domácího násilí v minulosti	47
Graf 13: Organizace informované o domácím násilí	48

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Andrea Čadová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Domácí násilí jako sociálně patologický jev dnešní doby

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 46

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 11

Vedoucí práce: PhDr. Alice Bosáková